

Свеска VIII.

Сарајево, Август 1892.

Година VI.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ђ. Петровић, протопрезвитер.

О преустројству српско-православног богословског завода у Рељеву код Сарајева.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину

Број 60.290

I

Високопреосвештеном господину Архиепископу и Митрополиту *Ђорђу Николајевићу* посједнику велекрета *Фрање Јосипа I.* у *Сарајеву*.

Позивом на тамошње цијењене дописе број 106 од 26. априла (8. маја) 1890. те број 132 од 23. јануара (4. фебруара) 1892. има земаљска влада част Вашем Високопреосвештенству саопћити, да је преустројство богословије у Рељеву са превишњим ријешењем од 21. јуна 1892. одобрено, сходно предлогу ове земаљске владе са којим се је и Ваше Високопреосвештенство у записничком додатку од 15./27. априла т. г. споразумним изјавило.

Дотична наредба изашла је већ у зборнику закона и наредба под бројем 53. дне 1. августа 1892. те се Вашем Високопреосвештенству у прилогу под

А шаље један примјерак исте наредбе за сада на њемачком језику, дочим ће се издање на земаљском језику касније припослати.

Ваше Високопреосвештенство се умољава, да изволите ресположити да се ова наредба кад Вам у преводу стигне, одштампа и у Бос. Херц. „Источнику“.

Овом приликом се уједно Вашем Високопреосвештенству до знања ставља, да се подједно расписује натјечај за попуњење упражњених 11 питомачких мјеста у првој години већ преустројене богословије.

Овај натјечај има земаљска влада част у прилогу под Б. приложити те Вас умољава, да га изволите објавити у Б. Х. „Источнику“.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

На даље се Ваше Високопреосвештенство умољава, да ради установљења „наставног плана“ за први разред преустројене богословије, прама предметима, који су у приложеној одобреној наредби садржани, већ за наступајућу школску годину свој предлог овој земаљској влади предложите, како би се за тај „наставни план“ затражити могло одобрење високог ц. и кр. заједничког министарства, а исто тако се умољава Ваше Високопреосвештенство да предложите у исто вријеме и

„нацрт једног прописа за одржавање годишњег испита“, у поменутоме првome разреду, који би се нацрт прописа за испите такођер предложио министарству на одобрење, пошто би претходно и земаљска влада у предмету своје мњење исказала.

Сарајево дне 27. јула (8. авг.) 1892.

За поглавара земаљске владе грађански
доглавник:
Кучера.

53. Наредба

земаљске владе за Босну и Херцеговину од 30. јула 1892., бр. 60.290/L,
о претворењу источно-православног свештеничког сјеменишта у Релеву у источно-православно богословско училиште.

(Одборена превишњим ријешењем од 21. јуна 1892.)

§ 1.

Источно - православно свештеничко сјемениште, устројено наредбом земаљске владе за Босну и Херцеговину од 10. јула 1883., бр. 12.268/L. (зборник закона за 1883., бр. 104.) за образовање источно-православног свештенства за Босну и Херцеговину, претвара се у источно-православно богословско училиште за Босну и Херцеговину.

§ 2.

Источно-православно богословско училиште за Босну и Херцеговину издржаваће се под надзором и контролом босанско-херцеговачке земаљске владе са свијем из босанско-херцеговачких земаљских средстава. Ово се изједначује потпуно с државним заводима.

§ 3.

У источно - православно богословско училиште за Босну и Херцеговину примају се питомци из све три источно-православне дијецезе Босне и Херцеговине, дакле из

дијецезе Сарајевске, Доњо-Тузланске и Мостарске.

§ 4.

Као питомац може у источно-православно богословско училиште бити примљен онај, ко је источно-православне вјероисповједи, припадник Босне и Херцеговине и ко је с добрим успјехом свршио вишу гимназију у Босни и Херцеговини или у којем од обадва државна подручја монархије. Да ко буде примљен у источно-православно богословско училиште, не мора допринијети свјedoцбе о испиту зрелости, већ је довољно, да допринесе свјedoцбу, да је с добрим успјехом свршио VIII. гимназијални разред.

§ 5.

У источно-православно богословско училиште прима земаљска влада за Босну и Херцеговину на предлог оног источно-православног митрополита или епископа, чијој дијецези питомац припада.

§ 6.

Источно-православно богословско училиште за Босну и Херцеговину састоји се из четири (4) годишта. У њему се морају предавати ови наставни предмети:

1. црквено-славенски језик;
2. грчки језик;
3. литургија и тумачење литургијских књига;
4. морално богословље;
5. црквена историја и патрологија;
6. црквено право;
7. основно богословље (апологетика);
8. тумачење светог писма;
9. догматика;
10. пастирско богословље;
11. омилитика;
12. катихетика;
13. педагогика и методика;
14. увод у свето писмо старог и новог завјета (исагогика);
15. стилистика (црквени пословни стил);
16. пољопривреда;
17. црквено појање и црквено правило;
18. хигијена (и то дијететика т. ј. приватно и јавно његовање здравља).

Науковна основа т. ј. разредба, колико ће се сахата недјељно и у којем годишту који наставни предмет предавати, установиће се наредбеним путем.

§ 7.

Наставни језик је за све предмете српски језик.

§ 8.

За предавање горе наведених богословских наставних предмета и грчког језика системизује се на источно-православном богословском училишту управитељ и четири редовита професора, за наставу у црквеном појању и црквеном правилу као и за наставу у пољопривреди

и хигијени потребити број помоћних учитеља.

О подјели појединих наставних струка међу системизовано наставничко особље одлучује земаљска влада за Босну и Херцеговину, саслушавши прије о томе источно-православног митрополита у Сарајеву.

Но ипак вриједи као правило, да је сваки редовити професор дужан настављати недјељно најмање петнаест (15), а највише осамнаест (18) сахата.

Исто је тако дужан управитељ богословског училишта држати предавања, но то највише 10 сахата недјељно.

§ 9.

Управитељ, који има стајати у седмом (VII) дневном разреду, побираће одмах, чим буде за таковог намјештен, годишњу плаћу од 1600 фор., за тим службени (активитетни) доплатак од 700 фор. и стан у нарави у заводу.

Редовити професори, који стоје у осмом (VIII) дневном разреду, добијаће одмах, чим буду као такви намјештени, годишњу плаћу од 1200 фор. и службени (активитетни) доплатак од 400 фор.

Управитељу и професорима припада осим тога ануитетни доплатак, и то послје првих у дефинитивном својству успјешно навршених пет година службе доплатак од 400 фор., а послје двадесет година такве дефинитивне службе доплатак од даљих 400 фор., тако да ће послје двадесет у дефинитивном својству успјешно навршених година службе састојати берива управитељева из плаће од 2400 фор. и из службеног (активитетног) доплатака од 700 фор., а берива професорска из плаће од 2000 фор. и службеног (активитетног) доплатака од 400 фор.

Помоћни учитељи добијају годишњу награду, коју ће земаљска влада за Босну

и Херцеговину од случаја до случаја установити.

§ 10.

У погледу опскрбе управитеља и професора, те њихових удовица и њихове дјеце вриједе установе мировинског прописа, који је Превишњим одобрењем од 12. новембра 1885. издан за чиновнике и служитеље, намјештене у грађанској управној служби Босне и Херцеговине, као и за удовице и дјецу тих чиновника.

§ 11.

Управитеља и редовите професоре именује на предлог источно-православног митрополита Сарајевског и земаљске владе за Босну и Херцеговину ц. и кр. заједничко министарство, помоћне учитеље пак поставља босанско-херцеговачка земаљска влада споразумно с источно-православним митрополитом Сарајевским.

§ 12.

За управитеља и за професоре могу бити намјештени само такви натјецатељи:

- a) који припадају источно православном свјетовном или редовничком свештеничком сталежу;
- b) који су припадници Босне и Херцеговине или једног од обадва државна подручја монархије и
- c) који су у једном од обадва државна подручја монархије односно у Босни и Херцеговини свршили вишу гимназију и положили на таковој испит зрелости, а за тим су у једном од споменутих подручја свршили богословске науке у којем потпуно уређеном источно-православном богословском училишту и који најпосле докажу своје оспособљење за дотичне науковне струке

О томе, да ли се који натјецатељ за мјесто управитеља или за које мјесто професорско има претходно подвргнути

писменом стечајном испиту и усменом покусном предавању или да ли је довољно, да се искаже, да је дјеловао као учитељ или као списатељ, одлучује земаљска влада за Босну и Херцеговину, саслушавши прије тога о томе источно-православног митрополита Сарајевског.

§ 13.

Помоћни учитељи морају исто тако бити припадници Босне и Херцеговине или једног од обадва државна подручја монархије.

§ 14.

Уз источно-православно богословско училиште постојаће текођер сјемениште, које ће се имати издржавати исто тако из босанско-херцеговачких земаљских средстава и у којем ће питомци богословског училишта добијати бесплатно стан, храну и одјело као и богословску наставу.

Колико ће се богословских питомаца у богословско училиште примати и у сјеменишту препитивати, одредиће се наредбеним путем.

§ 15.

Управитељу источно-православно богословског училишта спада у дужност под његовом одговорношћу:

1. судјеловати према потреби у настави (§ 8.);
2. руководити и надzirати укупну наставу на богословском училишту;
3. руководити укупну управу (администрацију) богословског училишта и с њим спојеног сјеменишта;
4. састављати годишње прорачуне за училиште и за сјемениште, који прорачуни добијају ваљаност за дотичну годину, пошто их одобри земаљска влада за Босну и Херцеговину;
5. надzirати и вршити дисциплину над професорима, помоћним учитељима, питомцима и над осталим особљем, које

У ради у богословском заводу и у сјеменишту;

6. одређивати богослужење и остале вјерозаконске и црквене послове у заводу;

7. поднашати мјесечна извијешћа источно-православном митрополиту Сарајевском о напретку и владању питомца као и о наставничкој дјелатности и понашању укупног наставничког особља.

§ 16.

Професори морају управитеља у испуњавању његових дужности крјенко потпомагати и дужни су безусловно му се покоравати.

§ 17.

За обављање административних послова богословског училишта и сјеменишта додијелиће земаљска влада за Босну и Херцеговину споразумно с источно-православним митрополитом Сарајевским управитељу још економа, коме ће земаљска влада одредити годишњу награду, као и потребито послужитељско особље.

Економ има припадати источно-православном свештеничком сталежу и мора бити нежењен или удовац без дјете.

§ 18.

Непосредни надзор над дјеловањем богословског училишта, као и над управом истога и с њим спојеног сјеменишта, припада источно-православном митрополиту Сарајевском, који ће имати сваке године, кад се доврше годишњи испити, поднијети земаљској влади за Босну и Херцеговину, као врховној надзорној власти, извијештај о успјеху наставе и о цијелој управи завода и сјеменишта.

§ 19.

Држање годишњих испита као и евентуалних испита при свршавању богословије уредиће се наредбеним путем.

К овим испитима слаће своје повјеренике како земаљска влада за Босну и Херцеговину тако и источно-православни митрополит Сарајевски.

Прелазне установе

А.

Установе горње наредбе ступају у живот почетком школске године 1892/93. и то тако, што се има отворити прво годиште богословског училишта и намјестити један професор. Тим часом укида се прво годиште постојећег источно-православног свештеничког сјеменишта.

Школске година 1893/94. има се отворити друго годиште с другим професором, школске године 1894/5. треће годиште с трећим професором, школске године 1895/96. четврто годиште богословског училишта с четвртим професором, односно ваља одговарајућа годишта постојећег источно-православног свештеничког сјеменишта по мало укидати.

На тај начин активираће се почетком школске године 1895/96. источно-православно богословско училиште са сва четири годишта и од тога часа почињући преостаће дјеловати источно-православно свештеничко сјемениште устројено наредбом земаљске владе од 10. јула 1883., бр. 12.268/1. (Зборник закона из 1883, бр. 104.).

Б.

Земаљска се влада овлашћује, да може течајем првих осам година, почам од школске године 1892/93., примати као питомце у источно-православно богословско училиште и гимназијалне ученике, који су успјешно свршили шести евентуално пети разред гимназије, у колико не би било нађецатеља, који су успјешно свршили потпуну вишу гимназију.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Распис натјечаја.

Број 60290

Почетком школске године 1892./3. 20. августа (1. септембра) 1892. примиће се у сјемениште источно православне богословије у Рељеву код Сарајева једанаест (11) питомаца, и то пет питомаца из архидијецезе сарајевске, а по три питомаца из обсега митрополија: мостарске, и тузланско-зворничке.

Питомци добивају у сјемениште бесплатно: стан, храну, одијело, и наставу у богословској струци, осим тога при крају школске године сразмјерни путни трошак за одлазак својим кућама преко ферија.

За попуњење горњих мјеста расписује се овим натјечај, те се дотичне молбенице имају управити преко дотичног епархијалног митрополита на земаљску владу, гдје најдаље до 18./30. августа 1892 морају стигнути.

Молитељи имају да докажу:

- а) крснијем листом да су источно-православне вјере;
- б) школском свједоцбом да су свршили са добријем успјехом осам разреда велике гимназије, односно ако таквих молитеља не буде, најмање пет разреда велике гимназије, у обсегу Босне и Херцеговине односно Аустро-Угарске монархије;
- в) свједоцбом надлежне политичне власти, да су припадници Босне и Херцеговине и да су неприкорног понашања, и неожењени.
- г) лијечничком свједоцбом, да су тјелесно и умно подпуно здрави.

Сарајево дне ^{27. јула} _{8. августа} 1892

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

О потреби исповиједања.

Испокѣдѣйте оубо дрдѣ дрдѣд гогрѣшнѣа
(ап. Јаков 5, 16).

Ако кога змија (ѓаво) уједе, па му у крв изрига љути отров, да нико други осим њега то не зна, — погинуће, не открије ли рану лекару, јер није могуће лијечити оно, што је непознато.

Ко не приступа св. тајни покајања показује, да не љуби мир своје савијести и да се не брине о добру душе своје.

Свак осјећа потребу, да повјери пријатељу терет, који му душу притискује. И онда му је лакше. — „Ништа не кријепи тако болесника, као знаци љубави и саучешћа, што прима од својих пријатеља; мудре утјехе постају лијек, па и за тјелесне и за душевне болестице. Што подиже душу, то помаже и тијелу“ (Seneca.)

Још је већа утјеха, сласт и радост грјешнику, кад приступа свештенику, који је љекар, савјетник и пријатељ, пада на кољена пред иконом Спаситељевом, ту отвара срце своје, показује ране, исповиједа грјехе, па од Вишњегга опроштење тражи.

К Тајни св. покајања допуштено је приступити свакоме. — „Ако епископ, или свештеник не ће, да прими грјешника, који се обраћа, него га одбија од себе: такав нека буде лишен свештеничког чина; јер тиме наноси тугу Христу, који је рекао: *радост ће бити већа на небу за једнога грјешника, који се каје, него ли за деведесет и девет праведника, којима не треба кајања*“. (Прав. св. апост. § 52).

Св. исповјед лијечи:

1. Душу грјешникову. — Највеће невоље, што нападају род људски јесу: болести душевне. Умјетни лијекови мало или нимало помажу бџнику. Таковом несретнику најбољи је мелем: исповијест, особито, ако патње и муке долазе од грижње савијести. Кроз њу се бџници тјеше, храбре, и вјером, да ће им Бог опростити, надају се бољем животу. Душа њихова, помиревши се с Богом, мирна је и са собом. — Шта је њџзи до тога, што је свијет презире и пеује, када је увјерена, да је нашла пријатеља, који је сажалева, — брата, који је грли, — оца, који је љуби, — уваженог и достојног човјека, који је својим угледам брани пред друштвом, јер је био свједок искреним сузама и кајању?

Ено разбојника, гдје се приближује вјешалама. Народ — крвопија у највишој радости, — из свег срца, виче, довикује му: „право су те осудили“.

Сироманема нигдје никога више: пријатељи га напустили, — родбина неће, да зна за њ, — родитељи бјеже — стиде га се. — Па ипак је и он човјек и још има мање гријеха него многи од гледалаца, јер је, Бог зна колико, суза пролио за учињено злочинство.

Ко га може утјешити у оном часу, који је гори од онога, што ће касније доћи — од вјешала? — Једина исповјед пред побожним свештеником.

Св. тајна покајања лијечи:

2. Тијело човјечије. — Душа је наша тијесно везана тијелом. И физиолози као и филозофи тог су увјерења, да једно од другога зависи. — Многим тјелесним болестима клица је у души и немирноћа исте на тијелу се онажа. — Кад се дух у исповијести ублажује, болест тјелесна или са свијем престаје или барем лијекови,

који се дају, боље дјелују. То признају сви ученији лијечници.

Исповјед је потребна и за благостање и мир народа. Rousseau, који није у божанство вјеровао, вели владарима: „ваше данашње државе имаду, да благодаре хришћанству, што су оснажиле своју власт и умањиле риволуције. А то се види, када се данашње државе сравне с онима из старог вијека. — Све оно није се постигло науком и образовањем, јер и онамо, гдје је баш знање цватило, није се боље поштовало човјечанство. Познато је, колико су немилостиви били: Египћани, Атењани, Римљани и Кинези. Дјела евангелска пуна су милости и сажалења. Колико обнавља и поправља хришћанска исповијест“? А Voltaire (21. нов. 1694.—31. маја 1778.), велики противник хришћ. религије, говорећи о исповједи, вели, да се њоме најбоље држе у узди хрђава људска дјела.

И највише атеисти, при задњем часу — на смрти, зажелише св. тајну покајања.

Jean d'Alembert, славни математичар и филозоф XVIII. в. (16 нов. 1717.—29. окт. 1783.) и његов друг знаменити енциклопедиста Diderot (5. окт. 1713.—31. јул. 1784.), који је задњи онолико написао против хришћ. религије, а особито у дјелу: „Pensées philosophiques“¹⁾, — обадвојица зажелили су свештеника на смртном кревету, али њихови другови — безбожници нијесу хтјели пропустити на врата посланика божијега.

Велики природник George L. Leclerc Buffon (7. сеп. 1707.—16. апр. 1788.), којем је Лудвиг XVI. на вратима краљ. природ. кабинета дао написати: „maiestati naturae per ingenium“, — онај гласовити човјек, онај жестоки непријатељ

¹⁾ Ово је дјело послѣје прештампано под насловом: „Etrénnesaux esprits forts“.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Христове цркве, што се види из његових дјела, штампаних највише под називом „Histoire naturelle, générale et particulière“, прије него ли је испустио своју душу, исповједио се је и причестио.

Тако су урадили: чувени критичар, пјесник, професор литературе на Академији J. François de Laharpe (20. нов. 1739.—11. фебр. 1803.), на математичар P. L. Maupertuis (28. септем. 1698.—27. јула 1759.).

A Ch. Montesquieu, филозоф, политичар књижевник (16. јан. 1689.—10 феб. 1755.) писац књиге: „Esprit des lois“ 2 св. Genf 1748.), који није у ништа вјеровао, при смрти, исповједио се је и обећао, да ће,

оздрави ли, поправити своја књижевна дјела.

Много би их се онаковијех могло још набројити, али нека је оволико доста.

Кроз св. исповјед крвни се непријатељи мире, растављени супрузи еједињују, тврдице постају милостивима, распикуће штедљивима, пијанице се окањују пића, љенивци и играчи на рад склањају, горди се понизују, крадене се ствари повраћају, тамане се гријеси и пороци.

Покажитесѧ свѧщенникомъ.

Пађење, (Далмација) 5. јулија 1892.

Љубо Нер. Влацић,
свештеник.

Мисли човјека Христјанина на сваки дан преко седмице.*)

(Из календара „Шумадинца“ од 1851. године. Од Г. П.)

I. Недјеља.

Шитъ дний дѣлий и юткорй къ нихъ
къ дѣла: днѣ же седмый — суббота
Господѧ Богѧ ткоелѧд.

О света недјељо, да си благословена! О дане свети Господа Бога мога! Ти ми дозвољаваш престати од рада и одморити се! Добро сте ми дошли часови одмора — ја вас благосиљам. Ви ми дајете прилику, да се срцем мојим подигнем до оног превјечног, до Бога мог. Хвалим те Боже, и благодарим ти, што си дан овај себи посветио и заборавне људе подејетио, да се и о спасењу свом побрину. Ја те прослављам из све душе моје, што си ме здрављем укрјепио и дан овај угледати сподобио. Молим ти се, буди са мном и данас, одбрани ме од зла и пропрати бла-

гословом твојим кораке моје. Овај свети дан теби је посвећен, на славу великољепног имена твог. Но ти, као милостиви Отац, учини, да се с' овог једног дана прелије благодет и доброта твоја и на све друге дане у седмици. — Ево ме, гди полазим у твој свети храм. Идем, да ти се помолим и у милост твоју препоручим. У цркви нисам ја сѧм. Има ту доста браће моје, сухристјана. Ја ћу с њима заједно са сокрушеним срцем тебе хвалити и славити. Слушаћу с њима заједно твоје свето слово и молићу те, да њима озориш путању живота мог. Учини, Боже, да познам на себи, пошто из цркве изиђем, да сам се знањем свете истине обогатио; да је љубав спрема твојој заповједи у мени по-

*) Овај сам чланак највише због тога преписао и дао штампати у наш свештенички лист, што држим да овај календар ма да није сувише шар, мало ко од нашег сеоског свештенства има, те да би браћа свештеници. — који нису толико вични сопственим својим мислима, могли изражавати религиозно-моралну проповјед љубавном народу свом, који на жалост према дану одмора и радним данима доста гријеше.

растла; да је воља теби угађати крепчија постала; да сам у срцу смјернији и трпјеливији и да је мир у души и совјести мојој постојанији. Ако би се случило, да се ја овог дана гдинибуд провеселим, молим ти се Боже, мој, да радост моја окаљана небуде скверном каквом. Ја ћу и у том весељу на тебе мислити, да ће ми највећа радост бити тебе љубити и теби вјерап и одан бити. Употреби ме, отче благи, као оруђе твоје велике милошће и добротe спрам ближњи моји. Умекнај срце моје, да сам сажалитељан и подашан. Јер може ли се теби угодније служити него кад сироте и безкућне надгледамо, кад пострадавше тјешимо, кад заборављене и презрене у њиховој нужди посјеђавамо и блажимо, и кад се сами непорочно обходимо.

Тако би ја желио, Боже, да свету недјељу и остале годишње празнике проведем! Онда би ти дани одмора били пуни благослова за мене. Ја имам вољу теби угађати, твојим се звати, и под сјенком твог покроба дисати све донде, док не сване онај пошљедни дан, у који ћеш ме к себи позвати.

2. Понедјељак.

Благо естъ ипокрѣдати га Господи и пѣти илии твоемѣ кышній, козѣщати зяутри многогѣ твоем на блжѣ ноцѣ.

Боже, отче мој, који си на небу; ти си ми живот дао; ти га и обдржаваш у мени. То је много милости од тебе спрам мене. Ја ти синовно благодарим и с радошћу прослављам благодост твоју у овај јутрењи час. Ја сам мирно преспавао ову ноћ, јер си ти простро руку твоју надамном. Ја сам лак и весео устао, јер си ти утруђено тјело моје крепителним еном опоравио.

Сад могу ићи на посао, и ја идем на дужност моју с радошћу. — Шта га

је болестника само ове ноћи уздисало на постељи. Њима је ноћ била дуга предуга, јер сна немају, па за то су сваки час и запиткивали: оће ли скоро сванути? — а ја, о Боже, ја сам слатко и мирно спавао и здраво и весело устао. Па како би ја могао пропустити, да ти с јутрењом молитвом не предстанем и из све душе не благодарим? До овог часа била је милост твоја надамном; но ја ти се смјерно молим, простри милост твоју надамном и овог дана и преко цијеле седмице.

Ја се предајем сасвим твојом промислу о мени. У прочем имаћу на памети, да дани живота мог брзо пролазе и не знам се рока, па зато ћу се озбиљно побринути о мом исправљењу, како би седмицу ову, коју с данашњим даном започињем, под кровом твоје благодости беспорочно закључити могао. Укажи ми, Боже, стазу, којом ми ваља ићи, да би се у истини твојој утврдио.

3. Уторник.

Блажнѣ лѣжѣ, колѣнѣ Господи; кѣ запокрѣдѣхъ его козхоцѣгѣ сѣш.

Ја желим бити срећан. Желим дане живота мог провести на миру; но ко ће мени све то дати? И ко би други могао ако не ти, милостиви творче и садржитељу живота мог. Ти си обрекао дати људима и срећу и мир, али под тим уговором, ако ово тебе у срцу свом носили буду и ако по заповједима твојима узживе. Благо оном човјеку, који се Бога боји и по његовим заповједима живи, благо оном, који зна за стид и стра пред оним најсветим и најправеднијим судијом наших мисли, наших жеља и дјела, тај ће се умјети сачувати на стази својој, да не поклизне; његово ће срце бити у божијој руци; његова ће памет зраком свете истине просвећена бити. О да красне утјехе за његову христјанску душу! Да благо-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

словеног мира и спокојства за његово благочестиво срце! Зато ти се у овој јутрењој тишини завјештавам, о Боже, да ћу се твог светог закона придржавати и чувати, да благост твоју не оскорбим худим дјелима. Ал ја ријеч ову нећу моћи одржати, ако ми ти, помоћниче у сваком добру, не помогнеш. Зато те из дубљине душе молим, помози ми; буди ми вођа и отац и за данас. Ја ћу сад поћи на рад; ти ћеш и тамо бити уз мене, јер ћу ја и тамо једнако на тебе мислити. Благо-слови, Боже, рад мој, који ево сада запо-чњем, и помози ми работати до мрака под сјенком твог покрова.

4. Сриједа.

На крајкѣ днѣ блгомоклоу тѣ и ког-хвалоу илиа тѣоѣ ко кѣкѣ и ко кѣкѣ кѣкѣ.

Од зоре славим те, свеблаги, пре-вјечни Боже. Од тебе је зависило, да ја ову ноћ на миру у дубоком сну проведем, или да се никад више не дигнем. Ја осје-ћам, да је тјело моје нову снагу добило; познајем да су уморени чланови моји са-свим опорављени. А ко је то учинио? Ти отче благи. Оснажио си ме, да могу послове моје за данас отпавити. О ко-лико си ти добра мени учинио још од рођења мога! Зато ћу те хвалити и пре-узносити као свемогућега творца и садр-житеља; а срцем ћу те љубити као нај-искренијег пријатеља и као најпоузданијег избавитеља у свакој нужди. Да, ја ћу те сваки дан прослављати не само устима, него свим срцем и цијелим животом мо-јим. Ја ћу дужности стања мог вјерно испуњавати. Ја ћу бити усрдан и услу-жан мојим ближњима. Прослављаћу те, Боже, сваки дан још и тим, што ћу се сасвим вољи твојој подчинити, и што ћу бједе и зла трпељиво сносити. Овако же-лим провести сваки дан овог кратког ви-јека мог све до оног часа, док се душа

моја од тјела не растане, и преселивши се у небо не стане те прослављати с' осталим блаженим душама.

5. Четвртак.

Калиш пойдѣ ш дѣха тѣоѣгш и ш лица тѣоѣгш калиш кѣждѣ? Аци кзидаѣ на неко — ты талиш еи. Аци индаѣ ко адаѣ — ты талиш еи. Аци козидѣ крилкѣ мон ринш и килѣа кѣ послѣднихѣ мора — и талиш ко рѣка тѣоѣ настл-китѣ ма и удѣжитѣ ма диница тѣоѣ.

Гди год сунце сјаје, докле год зраци његови допиру, свуда си ти, Боже. Обиоћ бијаше небо трептећим звијездама укра-шено. Док су оне стазу своју обилазиле, ја сам дубоко спавао. Сад ограну сунце и њи нестане. Но ти си био поћас и овдје на земљи, и ондје, гди су звијезде треп-тиле. Ти си дјелао и овдје и ондје. Ти ћеш бити и онда, кад нестане сунца, кад звијезде изчезну. Куд ћу дакле да се уклоним од духа твог, куда ли да уте-чем испод лица твог? Пођем ли на више у небо, ти си тамо; станем ли се крити испод земље, и тамо си ти; да су ми брза крила као што је брз сунчани зрак, па да полетим с њима на крај свијета, и ту би ме рука твоја нашла; десница твоја и тамо влада. Ову вјеру, Боже, усади у моје срдце. Ја ћу и данас имати на па-мети твоје свете ријечи: „тако живим, као да ме свагда пред собом гледаш“, па ћу се сачувати, да не учиним што, чим би тебе удаљило од себе. — Господе мој, ти си свагда близу мене, зато се преко-мјерно не дајем у бригу. Какав ће ми бити овај давашњи дан, то ја не знам; али му за то спокојно на сусрет идем, јер си ти уз мене. Ја сам увјерен, да ћеш ми само оно дати и послати, што ће за мене добро и спасоносно бити. С оваквом вјером и с оваквим поуздањем на тебе Боже и Спаситеља мог Исуса Христа, идем смјело мојој будућности на сусрет.

6. Петак.

Не којега ничегаже, јаже илиши погтраити.

Освануо је и данашњи дан, животодавче мој. Ја сам пун радости, што ме је благост твоја у животу одржала, и са синовном признатељношћу падам на колена пред тобом, Боже и отче мој. Ја сам познао по милости, коју си ми досад указивао, и по помоћи, коју си ми шилао, да си свагда близу мене био, и уздам се, да нећеш руку твоју тргнути од мене у непријед, нити ћеш ме оставити само-сама, ако сам због сагрјешенија мог то и заслужио. Како би жалостни и пусти били дани живота мог; како би тамно и облачно било свако јутро за мене, кад не би имао тврду вјеру у тебе, Боже, свесилни помоћниче! — Но, ко је мене тој вјери научио? Ко ме ја имам благодарити на том великом благодјејанију? — Ономе, који је у данашњи дан на крсту умро. Ах, та то је Спаситељ мој, Спаситељ цијелог рода човјечијег. Он из превелике љубави спрам нас жртвовао је свој живот, само да нас ослободи од гријеха, да нас изведе из мрака глупости, и да нам учини слободан приступ к милосрдном Богу. Благо мени с таквим отцем, као што ми га је Спаситељ мој представио. Ја вјерујем у тебе тврдо и непоколебимо и не бојим се, макар ме шта снашло на стази живота мог. Мене не страни неизвјестна моја будућност, јер си ти штит мој. Само ми помози, да свете твоје заповједи не преступим и због тога не удаљим тебе од себе. Не дај, Боже, да кривицом мојом пострадам и да мојом руком посадим чичак и трње по стази живота мог. Ја ћу трнати и сносити зла овог свијета, али сам рад, да ми је савјест чиста и лака; да ми не пребацује, да сам сâм себе у зло увалио. Чиста савјест велика је утјеха у страдању; па кад знам,

да ме срце моје не осуђује, онда осјећам радост, која је теби сродна. Поклони ми, Боже, овакову радост, која ниче само из онаквог срдца, које је вјером у тебе скроз проникнуто.

7. Субота.

Жизнь человека на земли
лики глина.

Брзо пролазе дани живота мог и не повраћају се. Ту нема застанка, били они радостни и чемерни, и тек се зачудиш, кад опазиш, да си на крају.

Таква је судбина људска; рађамо се и нестаје нас; ал ти, Боже, ти си један исти од прије вијека па до у бесконачност. Ја ти из свег срдца благодарим у мојој јутрењој молитви, што си ме и ове ноћи и ове цијеле седмице отеческим твојим благословом заштитио. Благодарим ти и славим те за она благодјејанија, која си разуму и срдцу мом преко ове седмице указао. Ти си у срдцу мом пробудио благотворна осјећања; саопштио си разуму мом спасоносне истине, и помагао си ми дужности стања мог честно испунити.

Но при свем том ја сам падао у погрјешке. Слабодоћна природа и несмотреност моја навела ме је на то. Ја те молим са сокрушеним срдцем, да ми опростиш. Теби сам рад посветити све дане и недјеље, које још узживим, и мислим боље и ревностније настојавати, да ти угодим, него што сам дојако угоднио. При том нећу сметати с' ума, да живот човечији има свој свршетак; дакле, да ће и мене данас сутра нестати одавде. Ја сам једну седмицу преживио — но доћи ће вријеме, кад ћу ја и вјек мој преживити; — благо мени, ако се с' чистом савјешћу у вјечност преселим: ако ме никакво ка-

јаће неузмучи и ако надежда на благодот твоју буде моја утјека. Власниче живота мог, Боже, укријепи ме снагом духа твог, како би с' цјелокупном вјером

и савјешћу крај живота мог дочекати могао.

Јован Новаковић,
парох бистрички.

Говор на парастосу блажено почившег владике Будимскога Арсенија Стојковића.

И ми смо се ево данас б. Хр., велештовани зборе, скупили у овом св. храму по примјеру остале браће наше, вођени искреном љубављу и правом признателношћу, да прославимо спомен заслужног у народу нашег мужа, којег је име више од половине једног столећа у цркви нашој, у народу нашем, као сјајна звјезда свијетлило и блистало, те Србину показивало, какав треба да буде човјек, који је живот свој цркви и роду свом посветио.

Лијепо је занета и сваке хвале вриједно то чувство благодарности наше, којим и свијем данашњијем чином хоћемо и ми да се покојнику одужимо. Племенито је и узвишено то дјело наше, у ком се огледа ступањ просвјете и изображења нашег, у ком се најбоље огледа и сама душа наша, која зна тако цијенити, тако уважавати и узносити дјела својих знаменитих људи.

Та што је просвјетљенији, развијенији и избраженији народ који, тим више цијени, уважава и узноси врлине својих појединих мужева, јер тиме не само да се одаје достојна почаст и благодарност дотичном за народ свој и за човјечанство заслужном мужу, него се и душа, срце и ум сваког појединог, лијепим примјером, трудом, радом и животом дотичног слављеника, кријепи, усавршава и узноси над овим обичним, ниским и себичним животом људским, те у политику том племенитом и за човјечанство толи благодатном тежи, да сваки поједини човјек, у колико му само силе његове допуштају што више добра у роду свом, народу свом милом а и човјечанству учини и тиме и име своје што боље прослави.

Одавна и одавна већ, још у она праствара да рекнем времена, то племенито чувство душом људском је овладало било тако, да су просвјетљени народи из благодарности и признателности стављали вијенце славе и заслуге на главу својих по народ заслужних мужева, да су их тиме

за живота још одликовали, чествовали и уважавали, а по смрти као узор вишег савршенства славили.

То је богољуб. моји са просвјетом све то расло и у народима се ширило, и данас ево е радосћу можемо скоро свуда, код свију просвјетљених народа опазити, да се народи у томе тако рећи надмећу, који ће љепше, боље и свечаније свог за народ заслужног мужа прославити.

Па шта је и нашу славну црквену општину друго руководило, кад је данас ову задушну, службу, ову свечано-тужну светковину приредила, него да даде достојну пошту, достојну хвалу свом заслужном, знаменитом и по цркву и народ наш толи значајном и великом јерарху — блаженопокојном Епископу Сент-Андрејском Арсенију Стојковићу.

Та коме Србину, који је само иоле књижи вјешт, није име владике Арсенија познато? Име то постало је у цркви нашој значајно, — оно стоји данас у овопредјелној цркви нашој, са повјесницом цркве наше, особито у ово новије вријеме, у тијесној свези, и заузима у њој похвално мјесто.

Преслабе су силе моје, а и сувише би нас далеко одвело, кад би ја хтио данас овђе, знаменити и пун лијепе науке живот тог знаменитог мужа описати. То преостављам неумитној повјесници цркве наше, нек она о раду и дјелању покојника на пољу нашег црквено-народног живота, у своје вријеме праведан суд свој изрече.

А ми љубазна браћо, понесимо одавде данас с овога мјеста а у овом свечаном и значајном тренутку, то увјерење, да је покојник занета кроз цијели живот свој — све до хладног гроба љубио народ свој и да је радије волио, шта више да није на пошљетку ни презао, у оном тренутку, гђе и кад је до озбиљног пријелома дошло, прије све напустити, него се замјерити народу свом.

— Слава му! А то је за народ наш било и остаје свагда његова највећа и најтоплија жеља! Та он и не тражи више од својих поглавица, од својих старјешина, од својих првака, него праву, чисту и ничим помућену љубав.

И ако велики покојник наш није био за живота свог прослављен као велики какав научењак, књижевник и говорник, али је народ наш упознао у њему мужа стојичног и племенитог карактера, пуна мудрости и знања; он је увидио и упозно, да под његовом црном одаром калуђерском бије жарко и топло срце српско, препуно праве чисте и искрене љубави према милом роду свом, према народу српском. И кад је дошло вријеме, те се отпочела озбиљна борба у народу нашем, кад се ломила погача над судбом цркве наше због превласти у њој, — он је рекао бих, тим само племенитим чувством руковођен, заборављао и на сами објет свој — а особиту на своју личну корист, пак је у свијема приликама радо ишао свом народу на сушет, да се жеље народне што лакше испуне и остваре.

С тога је народ наш, од како га је упознао, од како је у њему увидио ту узвишену и племениту љубав, сматра њега као првог архијереја, љубимца свог, пак је из превелике према њему благодарности, као што знамо, непрестано тежио и жељео, да га круном светиња Саве овјенча, да као свог патријарха Арсенија V. поздрави. Али незгодне околности и неприлике, које наш мукотрпни народ већ кроз толике вјекове прате, а при том неки неудес не дадоше нам, да видимо ту тако силну и топлу жељу народа нашег остварену, да се народни љубимац наш достојно за живота награди. И ту ће повјесница цркве без сумње свој безпристрастан суд изрећи, и казати потомству нашем прави узрок, зашто наш данашњи покојник није засио столицу Арсен-патријарха! А ми смо могли у течају цијеле ово борбе наше само дубоко уздахнути и из дубљине душе наше рећи: вјечита штета! Заиста!

Значајан је то био заиста муж и риједак стојичан карактер — риједак у свијету, и ту своју карактеристичну црту задржао је он свагда кроз цио живот свој. У највећим и најжешћим бурама живота његова, у најодсудњијим, да рекнем, тренутцима, стојао је он као стијена непомичан, вазда уз народ свој, а као прави свештеник полагао је он сву наду своју на вољу

божију, те од њега нико није могао чути, да ропта на судбу своју, никад га нијеси могао виђети намрштена, никад узрујана или у чем претјерана. Све је он преостављао удесу и вољи Божијој. Једном приликом, а то бијаше, кад се прва епархијска скупштина наше Архидијецезе у Карловцима под његовом управом састала, поздрависмо га сви као из једног грла: Живно, живно српски патријарх Арсеније V.! и он се стојичком хладноћом, али очинским оемјехом, рече нам сасвим благијем ријечима: „бадава ми мени вичете: живно, ако буде воља божија, ја ћу бити патријарх српски, ако не буде, ја нећу бити“. Обичне али значајне ријечи! — И као што знамо, не бјеше дакле воља божија — тако да се послужим ријечма покојниковима — те љубимац народњи Арсеније не поста на жалост у оно судбоносно вријеме патријархом српским, — али је тиме порасла све то већма у народу српском, љубав, приврженост и оданост према њему, која га је до гроба пратила а и сад ево избија на површину свуда на све стране у народу нашем, јер Србин хоће и овијем светковинама да покаже да је имао у одсудним часовима човјека који је уз њега стајао, да је имао човјека, који га је љубио, а кога је он високо штовао и цијенио. И ако Арсен не поста патријархом српским, ипак није он зато ни као архијереј и добар архипастир ни најмање охладнио према цркви својој, нити као Србин у љубави према народу свом, него оста у свему непоколебим као стијена па све до самога хладнога гроба свога. Он се ни у најдубљој старости својој није хтио повући у мртвило, него је и надаље као владика српски извршавао вјерно, тачно и савјено цун мушког достојанства све дужности, било то у цркви као архијереј, било то почасне, на које га је воља народа предјелила и позвала. Риједак занета дух, риједак карактер, какви се слабо рађају: Слава му!

Ето такав вам бјеше б. м. тај љубимац народњи, тај велики јерарх Арсеније Стојковић, како вам га ево моје слабо перо у овим краткијем потезима нариса! као човјек чиста и свијетла карактера, као држављанин вијеран а одан свом цару и владару, да га је и Он Својом милошћу наградио, као Србин цун чисте и непритворне љубави према роду свом, као калуђер смирен и кротак, као свештеник узоран, као архијереј правило вјере и образ кротости, а нада

евни пун чиста и свјетла вјеска духа српског, пун жарке жубави према роду свом!

Нека биста дакле, нека нам свијема као свијетла предјница свијетли тај живот покојинков и тај Боже да се многи и многи у цркви нашој, у народу нашем, на неба угледа, да се напоји тим духом, да се разрије и разкари у сваком раду, у сваком дјелу, које се на бољитак народа нашег односи, том жубављу и вољом према роду свом.

Прашталући се б. м. данас у овом тузком-евчаном тренутку поштедљиви пут са нашим

ШТА МОЖЕ УРАДИТИ ДОБАР СВЕШТЕНИК.

великим покојником, нашим великим јерархом, нашим омиљеним владиком Арсенијем, речимо му из углеђане наше ерпске душе: мир нека је пенетљу неговом, покој оној блаженој сјени не-повој, глава нека је имену неговом, док траје суница и мјесеца, док траје вода и народа српскога; нека му је вјечан у народу нашем спомен.

Говорно у Овјечкој цркви 9. маја 1892.

Лазар Поповић,
прото.

Вјеште то нејавно, када посматрах се-
ване сета В. . . . а. То ти бјеху људи
по све покварени, махом катрароши, пи-
јавице, нерадници! — Људи, који из механе
никуда не избиваху; који на суду свјето-
чине за погити расише, и који великом од-
крађе и црпљих непоштенних дјела живљаху!!
— Свештеник у томе егду бјеше стари поп
Петар, који се са људима свјетла јавно свя-
тане, точјане и непрестано берјушане.
Због тога га дакле нико не хтје ни по-
штовати!

Неки његови парохијани видив та
увјек овако озбиљног, једном ће га за-
питати са рјечима, које често пок поп
Петри говорваху: „Јеси бре попе, што си ти
неште невресе и перасположен, па нећеш
ни у механу да дозвани, и с нама се
веселиш и дружиш“?!. “Ти нас сигурно
презреш“?!. — “А знаш ли, да те ми ра-
нимо и одјевимо; да ти ми плаћамо, и још
да ти од наше милости живиш“?!! — Млади
народ на то ће им рећи: “Братко! ја од
посећивања механа имам много прили-
чности за вашег свештеника и духовног

По вољи Божијој наскоро затим, пре-
мину стари поп Петро, а најтежни вја-
дина постави за пароха овоме поквареном
егду младого богослова, попа Митенка,
који бјеше родом из истог мјеста. Као и
сада да га гледам. Човјек оспрећет стага,
егувањав и црнкасте коже. Говор му бјеше
дебел, но при том умилит. Сагда је био
озбиљан и чисто се посно, да му многи
у томе завиљаху!

Добра у мјесто егота рођена на
парохију за свештеника, — млади отац
Митенко мотао је као зрво и паметан мав-
диф оцјенити живот и радниговол пред-
шестеника, зато он науми да пође дру-
гим путем и да се постара не би д некако

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

пастира, коме су ваше душе на чување и изводење правог пута повјерене, и због тога су на мене и велике дужности и одговорности натоварене, од кога ће се некада много и тражити.“ „Ја сам — рече им — још и ваш духовни отац, и према томе ни најмање недоликује вам да ми као такви кажете *бре поие*, јер је то стидно и за мене и за вас“ — Ако хоћете, да поштујете мој чин, а са њиме и св. вјеру нашу християнску и да ме као вашег свештеника слушате о свему оном, чему ћу вас учити; онда ћу се и ја радо с вама дружити, и још радије ћу вам тада причати о ономе, што су мени моји професори у школи предавали; о чему су ме учили, те сам данас постао срећан човек; те сам постао ваш свештеник, од чега ћете и ви користити имати“. — „Ви сви познајете мог пок. оца и мајку, они су запета били одвећ сиромашни људи, да ме нису имали чиме изшколовати, но да сам ја то све сâм не са пијанчењем и нерадом заслужио; но сам то постигао мојим поштењем, трудом, радом, вредноћом и послуживањем других добрих људи. Ви се браћо хришћанима називате, а ни најмањег појма нејмате о Христовој науци; ви се зовете Србима патриотама и добрим родитељима, а међу тим, не само ви но и дјеца ваша сва су неписмена и ништа незнају!. Ви се зовете земљорадницима, а погледајте, да су вам њиве и ливаде у корову обрасле, а кроз кошеве и хамбаре врабци вам звр'је!! — Гдје вам је црква, гдје вам је школа, а гдје ли јоште други просвјетни и користни заводи“?!

Сељаци га с' почетка слушаху са неким осмејком; али кад виђоше, да је овај њихов пок. Миленко дојиста „*учиван човек*“, и да нешто знаде тада га својски почеше слушати и рекоше му: „хоћемо попо, хоћемо, кад велиш да тако треба, јер нама

пок. поп Перо никада нехтје о овим стварима говорити и као просте људе њима учити; а зашто? и сами незнамо, — сигурно зато, што и он ништа знао није“!

Е па лијепо, када хоћете, онда ћу вас молити прије свега, да се оставите механа и пијанчења по њима, већ да се постарате, да сваки што више љетине у земљу баца, пошто је баш сада прољећно вријеме, па ако Бог даде, те година добро понесе, имаћемо тога доста и за пиће и за све остало, јер као што знате, „*без иара се ни на очев гроб отићи не може*“, као што народна изрека вели.

Сам отац Миленко и у овоме сељацима предбачише. Његов плуг бјеше први, који је у прољеће у поље изишао, његови сејачи и копачи опет први, а богме и његова млада пона бјеше свагда прва, која са ручком брзо хиташе на њиву к' радницима својим. — Љето би и прође, јесен наста, — а Бог милостиви даде, те година донесе изобилан плод какав је се само зажелити могао. Нани ти „*поп Миленко*“ (тако га сви зваху) тад напуни кош кукурузима, хамбар житом, а ардове врло добрим вином!. — Непотраја тако неколико година, а поп Миленко све више и више радећи, знатно се обогати, да његова кућа у селу богатством бјеше прва, а са тиме стекао је и велику пошту међу својим парохијанима да га сви из реда поштоваху и са похвалом име његово спомињаху.

Сељаци видјев како поп Миленко од пуког сиромашка најгоре „*Јанкићеве породице*“ поста свештеником, а при том богатим, — угледаше се на њега, те и они почеше земљу добро и што више обдјеловати, а мање у механе, на пивнице, пазар и т. д. одилазити, па полако, полако те и они виђоше код себе приличне суме новаца, које се сваке године све више и

више множаху, а притом јоште куће, пивнице и остало све напуњено! — „Бог да поживи и хвала поп Миленку, који нас упути на наш прави посао“, говораху сељаци, јер „мртвѣ вѣк и оживѣ: и изгиваѣ вѣк и овраќаѣ“. (Лук. 79. 32. — „Сада тек видимо, да смо прави људи, добри Хришћани, који свега и свачега доста имамо!

Поп Миленко тако речи вршећи своју свештеничку дужност предњачио је свом селу и у пољској економији, хигијени и осталоме, да су се на њега угледали парохијани његови и у владању, понашању, врједноћи и раду знатно поправили; да су се са злог и клизавог пута вратили и постали први најбољији и најбогатији сељани у округу своме.

Но поп Миленко се не заустави само на томе. Он доби популарност код своје пастве, која му одвећ бјеше потребна, — поче код ње радити, те у средини својој подигну цркву и школу, оне важне чињенице, које уздижу вјеру морал и знање код народа.

И ако готово сви сељани имађаху довољно новаца, да тако рећи неосјетно одмах подигну школу и цркву, ипак их поп Миленко у овоме хтједе поштедити; нехтједе их трошити, јер знађаше како се мучно новац зарађује, с' тога их посавјетова да привремено од општин. суднице отворе школу и у исту дјецу одмах да дају; а у мјесто цркве да подигну просту капелу од брвана, гдје би им могао закон божји одправљати докле неозидају цркву. Што отац Миленко предложи, сељани одмах усвојише. Још исте године имађаху и школу и капелу. У школи дјецу учаше добри учитељ Милан, око кога се весела Српчад слободно и смјело скупљаху, као пилићи око квоћке; а врједни поп Миленко сваке недјеље и пра-

зника клепалом јављаше сељанима, да је тада празник и да су дужни у капелу на јутрењу богомољу доћи. Радостни сељаци слушаху глас свога пастира, па с' тога у нерадне дане у знатном броју посјеђаваху ову своју просту богомољу и са пажњом слушаше у њој молитве, и мудре поуке, кеје им он даваше.

Но да би једном до што боље и веће зграде школске и црквене доћи могли, — поп Миленко једном приликом на општинском збору предложио је сељанима: „да сву храну општинску, која се налази у општем кошу одмах продаду, пошто јој је добра цијена била, па да добивени новац од туда употребимо на зидање цркве и школе, а идуће године да сви сељани опет са понеколико ока своје хране поунимо кош општински, на који начин имали би и цркву и школу, а да за њих ни гроша једног готовог новца не дамо“. — Сељани видјев, да је ово паметно што им њихов „учевни поп Миленко“ предложи, с' тога сви с' драге воље одмах на то присташе и храну путем јавне лицитације продадоше, од које приличну суму новаца добише. Новац одмах под интерес дадоше док се непочну речене зграде подизати.

Ратна 1876. 7. и 1878. год. сметоше сељане, те немогоше одмах до жељених зграда доћи; но гдје је несреће, ту и среће по кад-кад има! — Због протеклих неколико година, капитал црквено-школски огромно се је намножио и нарастао тако, да сада могаху још љепше и веће зграде подићи.

Али ове добре и побожне сељане сада спађе и друга несрећа. Милошћу божјом, њихов добри и учевни поп Миленко оде Богу на истину; оде да тамо прими награду за свој труд и да чује ријечи Створитеља свијета: „докри раке, благий и

вкръни, о малѣ ми вилѣ еси вкрънѣ, надѣ. многими тѣ поставлю: вниди вѣ радостѣ Господа твоєгѣ“, (Мат. 105. 23.), а започето дјело недоврши, због чега сви оплакиваху овог доброг свештеника свог и говораху: зашто га Бог непоживљѣ још коју годину дана док неподигнемо оно, што сви одавна жељесмо, а то је цркву и школу, па онда ако би и сјутра дан одмах умро. Но тако сигурно је Бог наредио, с' тога нека опет буде воља божја, а попа Миленка Бог да прости, јер он нас спасе, избави обогати, рекоше други.

Њихову молбу небесно провиђење услишало је, и они након двије године опет добише доброг свештеника у лицу поп Миленковог синовца, кога покојник још за живота свога себи за замјењеника бјеше спремао.

Поп Јеремија дакле заступи свог пок. стрица на парохији; али га заступи не само у нурији, већ и у свима врлинама његовим. Он дакле бјеше други поп Миленко, који се од њега само по имену разликоваше.

Заузимањем оца Јеремије село је ово озидало себи пр. г. дивну и величанствену зграду за школу за четири учитеља, која се ријетко гдје овакова видјети може, и у коју се скупљају весела дјечица, те се ту напајају у свима потребним знањима, вјери, побожности и осталим наукама.

Но поп Јеремија продужи још и даље, па из осталог новца добивеног од продате хране, у споразуму са својим добрим парохијанима озидео је и дивну цркву у византијском стилу, у средини села, а крај самог главног друма одмах до саме школе, која са својим украсом и велељепотом напаја у благочашћу њихове побожне душе, а својом висином и љепотом показује пролазећим путницима и осталој околини какво је сада село В . .

. ц и какав свештеник и парохијани у њему живе.

До цркве је још озидан и красан звоник црквени, који се са својим позлаћеним крстом уздигао небу на висини, да се једва оком видјети може!

Црква се тек сада довршује, а вриједни и побожни сељани не даду, да се темпло (иконостас) о трошку касе црквене начини, — већ се надмећу, који ће од њих што већу и љепшу икону, као и остале украсе и утвари приложити, те да цркву и изнутра онако исто као и споља украсе, те да себи за живота стеку на земљи дуг живот, здравље и напредак, а на небу вјечно блаженство и на тај начин име своје овјековјече.

Посматрајући данас ово село и водећи га у сравнење са пређашњим, види се, велика и огромна промјена, коју су изазвали ови добри и вриједни свештеници. — И донста село В ц у давас је прво у цијелој округу. Најбољи и најбогатији људи јесу његови мјештани. Сјем колосалне школе, цркве и звоника, још красе село и дивно озидане куће, кошеви, амбари, пивнице, три гостионице по плану озидане, и остале зграде и ограде; чистота највећа у селу као и шљунком добро насуте све улице казују путнику, који први пут у то село уђе, да ту живе вриједни — људи, добри домаћини и побожни Хришћани!

Све је ово заслуга на далеко чувеног поп Миленка и његовог синовца мудрог поп Јеремије, који умједоше паметно обдјелати њиву Господњу и дани им талант умножити. Они дакле сада смјело могу Спаситељу приступити са ријечима: „Господи, патѣ талантѣ ми еси предадѣ, се дрѣгѣ патѣ талантѣ приобрѣтохѣмѣ ими“, (Мат. 105 20.). С' тога, слава им.

Ето, шта су у стању урадити добри свештеници, који са вољом хоће своју свештеничку дужност да врше, а с' тиме помогну и себи и ближњима својим!!

С' тога браћо свештеници сви „д'к=

лаймо, дондеже св'ктъ имамо“, као што нам тако и св. писмо налаже.

Зајечар, 22. јула 1892. год.

Милан С. Пантелић

свештен. зајечарски

Са свештеничког збора у Чајничу.

У данашњем времену када просвјетни органи у свима народима раде на томе, да што више свјетлости науке допре у све па и у најниже слојеве народне, — позвано је и српско-правосл. свештенство овијех крајева да по дужности својој нарочиту бригу води о народу, да га подиже, просвјећује и из мрака незнања изводи, јер „пастири“ треба да буду марљиве пчеле и они вриједни радници, који не смију ни пошто онај „талант“ што им га је Отац небесни дао окрњити ни мало, кад им се у гријех уписује ако на њему што год не зараде.

Задатак свештеника најбоље је оцртан од једног српског Архијереја овим ријечима: „Свештеници су народни учитељи, они су из народа, они живе са народом у најближем додиру, они имају прилике и могућности, да познају моралне врлине као и моралне болести народне; па вјером, љубављу, молитвама и поуком из Христовог еванђеља врлине да подржавају и развијају, а болест да лијече богоданим вјерозаконим сретствима. Свештеници су духовни љекари — душепопечитељи, па треба да у свакој прилици поучавају и марљиво чувају народ од гријеха, од странпутица, од заблуда, да слажу, мире, сљубљују и спасавају повјерене им *душе човјечије!*“ Диста дакле задатак свештенички је узвишен и у пуној мјери достојан, да се они, који му се посвете зарад могућности његовог са-

вјесног вршења одреку свега оног што би му могло уштрба панијети! Али колико је овај задатак племенит толико је он и мучан, особито данас.

Знајући то свештенство у чајничком протоврезвитерату са дозволом свога високодостојног Архипастира Серафима основало је у лањској години тромјесечне редовне сједнице, а у намјери, да узајамним братским споразумом, заједничком вољом и способностима чува и његује све што је на корист православне вјере.

Рад I. и II. сједнице саопштио сам пошт. читаоцима у IX. и X. св. „Б. Х. Источника“ од пр. год., а сад ћу да у изводу изнесем рад III. сједнице.

III. ред. сједница држана је 8. нов. 1891. у Горашкој околини, код цркве херцега Стефана, и на њој су донешена ова ријешења.

1. Да би се и међу простим народом нашим боље раширило сазнање значаја цркве херцегове и тијем се унаприједило народно интересовање о славном херцегу Стефану као православном владоцу и оцу јуначне Херцеговине, о његовом настојању и раду у погледу одржања православне вјере и народа српскога, којима је он у она тешка времена био тврди ослонац — ријешено је: да се сваке године на Видов-дан (15. јуна) код херцегове цркве држи духовна сједница, те тако да свештеници примјером народу

покажу, да се тога дана сваке године у што вишем броју ту на молитву скупља.

2. Поворукоположени свештеник Никола Комадановић примљен је у свешт. удружење.

3. Има се питати св. Митрополија, којим ће се начниом овамошњи сеоски народ одвратити од обичаја давања даћа (софри), које чине за свако умрло одрасло чељаде, приликом четрдесетнице, полу-годишњице и годишњице.

4. Да се сељани поуче да крсна имена славе пристojно по 1 дан а не по неколико дана.

5. Обзиром на то, што је мало свештеника, који имају сачуване све окружнице а још их је мање, који имају или воде „циркуларни протокол“ — има се замолити св. Митрополија, да се у посебну књигу дају оштампавати све окружнице дух. власти као и све наредбе владине, што се односе на цркву и школу.

6. Да свештеници у 4 годишња поста, први дан са освећеном водicom пођу по домовима у вароши, а ко нарочито позове онеме да се и у кући водоосвећење изврши.

7. Да се јави св. Митрополији за Пера Спасојевића, који шири у народу сујевјерство писањем разних записа и прорицањем.

8. Ова тачка односи се на међусобно савјетовање свештеника, како ће они као носиоци божанске науке, проповједници мира и љубави, радити и свом позиву одговорити.

9. Пароси горански и руђански имају сходно осталим свештеницима наплаћивати по 1 фор. за „трикратно оглашење“ и предавати за подмиривање писарничких потреба протопр. уреда и зборнице удруженог свештенства.

10. Потписана је и послана брзојавна честитка Њ. В. Митроп. Серафиму, којом му честита крсну славу дан св. Арханг. Михаила.

11. На питање горњег пароха надзиратељ протопр. одговара, да му није познато јер није обавијешћен ради ли што год св. Митрополија на уређењу и побољшању материјалног свешт. стања.

*

На основу т. 9 записника I. ред сједнице надзиратељ у име свешт. овог протопрезвитерата поднио је у своје вријеме св. Митрополији посебну представку о уређењу дотације свештенства. Пошто је у овом важном питању нужно да се чују мисли, убјеђења и знања свега свештенства, то ћу оvdје привести садржај представке овамошњег свештенства са жељом: да и други протопрезвитерати изнесу своје назоре о тој ствари, јер само узajамним договором доћи ћемо до опште жељне мете.

Представка та у изводу гласи:

Пошто је свештеник служитељ ол-тара и учитељ народа, то се он мора добро држати тога опредијелења и на висини свога положаја. Према великом позиву што га свештенство у народу има, требало би и његово стање што боље и сјајније да буде, како га материјалне и физичне мане и недостатнице не би у очима народа и других понижавале због тога; па зато кад је свештенику стављена већа одговорност према народу због његовог изричног позива за службу Богу, поуку и примјер лијеп народу у свему, што је по православном духу Христове науке поштено и патриотично, онда се свештенству не може порицати право на пристojно издржавање. Фактично стање истиче пријекну потребу: да се положај нашег свештенства боље уреди и материјално

осигура, па с' тога је крајње вријеме да се ово питање ријеша и свештеник лиши брига о насушном хљебу, како би већ сада могао што боље свој позив вршити.

Није главно да се дође до што виших материјалних прихода и средстава, већ треба имати пред очима да материјална средства и бољитак свештенства буду само средство к циљу, како ћемо боље и лакше одржати се у духу српско-православном. Друкчије не би требало да буде, кад се у обзир узме положај свештеника у народу, чији свештеник мора бити право огледало и у добру и у злу, слика и прилика народног стања и с' народом у непосредној увијек вези, те и везан свештеник за народ а народ за свештеника. Јер није попа само за то да служи службу у цркви, био ко у њој или не био, па ни зато, да крсти дијете, чита молитву и т. д. него он је дужан да учи народ свему што је добро, да искорјењује зло у народу лијепом ријечју, својим примјерима пуним родољубља и пожртвовања, сијањем љубави и слоге и мирењем завађених, и још много има он дужности, које га за народ вежу.

Па према такој задаћи како је свештеник у овим крајевима плаћен? Никако! „Гледајући данашње стање свештеничко мора се признати, да је горе и жалосније, него ли и једног другог шталежа. Наше свештенство, које и онако мора много да сноси и много да гушта, помилжено је остављено је у ниском стању и положају. Овако стање нашег свештенства заиста се не би смјело даље прити! Вријеме је, да народ види свога свештеника на достојном мјесту и да српско свештенство напусти рало и моштуру, те прихвати се правога задатка!“ (види окружницу херцеговачке

Митрополије у свесци „Б. Х. Источника“ од год. 1890.)

Ове су ријечи св. Митрополије најбоља илустрација свешт. стања у Херцеговини.

Код рада о побољшању свешт. стања требало би најприје предузети раздпоу парохија и уредити парохијал као најглавнији доходак свештенички. Парохије би требало подијелити на:

- а) варошке,
- б.) сеоске првог степена са црквом и школом и
- в.) сеоске првог степена без црква у њима.

По свима овим парохијама треба да се свештенство издржава са: парохијалом разрезаним по народу, платом као вјероучитељу на комуналним школама (гдје ове постоје) и узгредним приходима, који му у разним приликама падају као за крштење, вјенчање, опијело и т. д.

При уређењу парохијала треба да се пронађе.

- а.) кључ како ће се разрезати парохијал,
- б.) како ће се купити и
- в.) како и кад ће се давати свештенику.

Код уређења кључа за разрезивање парохијала било би најправије парохијал разрезати по имућству, па сваке треће године га разрезивати. За ово би требало прво дознати:

а.) јели данашњи број парохија потребан у Митрополији овој, те или би их требало повећати или умањити, па ако би их требало повећати за колико, а ако смањити за колико.

б.) би ли свештеницима према тако поново раздијељеном, увећаном или умањеном броју парохија било могуће савјесно вршити своје дужности.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

в.) би ли народ био у стању да према такој уредби собом издржава свештеника и са коликом сумом.

За ријешење првог питања требало би сазнати мишљења протâ, — односно надзиратеља, како они за добро налазе а тако исто запитати за мишљење и све црквено-школске општине и још обавијестити се: која би села желела да се сложе у једну парохију. За овај посао требало би у сваком протопрезвитерату одржати по једну скупштину од свега дотичног свештенства, која би за сваки протопрезвитерат створила нову диобу парохија по свом најбољем мишљењу и Митрополији свој план поднјети. На овај би начин била ријешена и тачка б.) Сад је на реду тач. в.)

Ту сам мишљења:

1. Парохије треба да буду такове, да од самог њиховог прихода свештеник према своме позиву може пристојно живјети.

2. Народ треба сам да између себе купи парохијал.

3. Народ да плаћа свештеника. Све ово треба да народ чини преко општина а св. Митрополија нека одреди колико би која парохија плаћала годишње парохијала, па да се укине сасвим бир. Пошто се распореже колико ће која кућа давати, онда треба одмах да свако село из парохије изабере по једног општинара, који ће предузети да тај парохијал купи, а гдје би било у близини неколика села са мало кућа, могао би у њима један купити. Ови одборници сачањавали би парохијску општину, којој би свуда предсједником био дотични свештеник. Сви за поједина села изабрани одборници купили би сваки у свом селу парохијал а скупљени новац предавао би се у при-

суству свештеника благајнику, који ће новце држати у општинској каси. На овај би начин и по варошима општине преко одборника купиле парохијал. Свештенику би се издавали новци мјесечно унапријед на његову признаницу. Наравно да би требало од вис. зем. владе изградити да су ово све општине и одборници обавезни радити и у случају њиховог у том послу немара да свештеник може јавити политичкој области да она посредује. Тако исто, ако неко неби хтјео с лијепим начином благовремено одборницима плаћати парохијала, може свештеник јавити полит. области, да она посредују и утјера га, али новац да се увијек преда општини, која је дужна на вријеме исплаћивати свештеника. Као једно средство за лакшу, бољу и правичнију раздиобу парохијала, могао би се народ у свакој парохији подијелити на 3 класе: а) богате, б) средње људе и в) сиромаше, те како по варошима тако и по селима према класама парохијал разрезати. Ако би се ова диоба овако учинила у споразуму пароха и парохијана, то би био као неки кључ за разређење парохијала данас најлакши, по коме би свака кућа према томе парохијал плаћала, да ли спада у прву, другу или трећу класу.

Ово би по мишљењу овам. свештенства био најправеднији начин ријешења питања о дотацији свештенства и он би се дао извести свуда по варошким општинама, дочим код сеоских било би у почетку великих тешкоћа и нетачности. Али од тешкоћа неби требало презати особито ондје, гдје се иде у корист народа као што је у овој ствари нарочито, пошто ће се тим једно користити свештенику материјално а друго будиће се у народу свијест о његовим правима и дужностима, о његовом задатку и по-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

живу; шириће се знање и познавање интереса заједнице и важности цркве и школе по будућност и опстанак народа.

Још ваља споменути, шта би било са оним свештеницима, који би по новој раздиоби остали без парохија. Ту би требало изабрати све старије и неспособније људе и одредити им пристојно мјесечно издржавање, да их вис. зем. влада, док су живи из земаљске благајне издржава. На то би требало свакако од владе признање изградити и она на то да пристане, почем би нове парохије биле собом опскрбљене и не би њој ни на какав терет падале, али зато би бар требала привремене издатке да учини на ове људе. Са оваким уређењем био би препород у парохијама прилично изведен, ситуација створена повољна напредовању и даљем усавршавању.

Од коликог би замахаја било ријешење питања о дотирању свештеника, скоро би будућност показала, а преосв. Митрополија, која би ово створила, стекла би бесмртних заслуга и за свештенство и за народ; јер би свештеник онда био упућен на народ, да га што више оба-

вјешћава и учи у свему, а народ би живље корачао у познавању себе и давању важности себи као човјеку, те би поносито дизао главу и ондје, гдје се данас сâм од себе повија. . .

Ето то је укратко та представка о побољшању свешт. стања.

Као што се види ми смо у нашим сједницама нешто отпочели радити, а да ли ће тај рад добрим плодом уродити, то ће будућност показати. Свакако порећи се не да да су свештенички зборови важни, јер скупљање свештенства има и ту корисну страну, што се свештенство на тим сједницама упознаје, зближује и узјамно чвршће веже; на тим састанцима расправља се о тешкоћама свештеничким и народним, и тражи се и испитује како би се могло до олакшице доћи; а што је још врло важно, ми млађи свештеници на овим скуповима богатимо се и искуством од своје старије браће у вршењу племените али трудне службе свештеничке.

Чајнице 1892.

П. Ј. Комадановић.

О поправки календара.

Као што је познато има неке разлике у времену између источно-православног тако званог Јулијановог и западног тако званог Грегоријановог календара тако, да ми вријеме навјек бројимо у дванајест дана доцније него западњаци, и да ћемо сваких сто и неколико подина вазда се од њих удаљивати. Да се уклони ова разлика, било је о томе разговора и препирке од давнашњих времена, и свака се реформа одбила о вјерски отпор као талас о тврду стијену. Ту је ствар сада наново заподјео ерпски биоградски митрополит Михаило код цариградског патријарха. Писмо, у ком он говори о тој ствари, врло

је занимиво за наш православни свијет, па за то га ево и ми овдје у цјелини саопштавамо. Гласи од ријечи до ријечи овако:

„Ваша Светост!“

„У православној светој цркви утврђено је, да се света Пасха празнује увијек послѣ прољећнег равноднествија, и да се не смије никад празновати заједно са Јеврејима. То је одредило седмо правило ев. апостола, које наређује ово: „ако се који епископ, свештеник и ђакон усуди, да празнује свети дан Пасхе прије прољећнег равноднествија заједно с Јудејима, тај да се

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

извргне из свештеног чина“. Слично је правило изречено и поновљено и у правилу првог Антиохијског Сабора, а на Сабору Никејском казано је, да се равноденствије рачуна 21. марта сваке године.

Ова се наредба за празновање Пасхе у источно-православној цркви и данас најтачније обдржава. Али због погрјешног рачуњања годишњег времена не празнује се Пасха у оно доба, када би је требало празновати по одредбама Никејског Сабора, јер се равноденствије данас рачуна 9-ог марта, а пређе 21-ог марта дакле излази разлика у 12 дана.

Ова се разлика у времену показала отуда, што се годишње вријеме по Јулијевом календару, кога се држе православни хришћани — рачуна од 365 дана и пуних 6 сати, а у ствари није тако.

Најтачнија посматрања астрономска од више стотина година тврде: да година не траје више од 365 дана, 5 сати, 48 минута и 45 секунда.

Ова разлика у 11 минути и 15 секунди чини, те да за 128 година добијемо један дан. И тако, ако је равноденствије у времену страдања Христа Спаситеља било 21. марта, то послије 128 година, равноденствије биће не 21 марта, већ 20. истога.

И ако су од најстаријих времена астрономи опажали погрјешку у бројању годишњег времена, ипак православна црква није допуштала промјену и поправку календара од самог никејског сабора, који је у Јулијевом календару учинио исправку у томе, што је прољећну равнодневицу вратио од 18-ог на 21. март.

Погрјешно рачуњање годишњег времена, од 365 дана и 6 сати учинило је то, да је прољећна равнодневица и од 21. марта ешла на 9. март, а послије сваких 128 година, сводиће се један дан ниже.

Римска црква за вријеме управе папе Глигорија XIII. 1582. године, увиђајући погрјешку Цезаревог календара, учинила је исправку за 10 дана, наредивши да 5. октобар буде 15. октобар. Али је и ово рачуњање погрјешно, јер се круг године по овоме броју да има 365 дана 5 сати, 49 минута и 13 секунда. Дакле, година оваквог рачуњања дужа је од сунчеве године

за 27 секунда. И ми нити желимо, нити можемо пристати на примање погрјешног Глигоријевог календара, који пада у другу погрјешку, и који би квариио ред у нашим црквеним празницима и службама. Него налазимо за умјесно, да се по примјеру Никејског Сабора поступи.

Ако се не учини исправка у Јулијевом календару, којим се служи православна црква, веле астрономи, да ће се дочекати то вријеме, да ће прољећна равнодневица испасти из мјесеца марта и отићи у фебруар и т. д., а тиме бисмо погрјешили против канона, који наређује, да се прољећна равнодневица рачуна 21. марта сваке године.

Оцјењујући мишљења стручних људи и астронома, а како се приближује одређен у црквеним књигама крај пасхалији — 1940. год. налазимо потребним, да се све православне автокефалне цркве споразумију и заједнички нађу начин, како би се и очувале канонске одредбе и погрјешке у календару исправиле. С тога износимо Вашој Светости овај предлог, да га у својој мудрости проучите, и саставите један одбор од православних астронома и научених свитених лица, те да се на основу утврђеног астрономског рачуњања, а то је, да година сунчева траје 365 дана, 5 сати, 48 минута и 45 секунда, поправи Јулијански календар. И на овај начин добиће се стална равнодневица, која би и остала непромијењена, као што би се и хришћанска пасха увијек празновала у оно доба, када је Спаситељ свијета Господ Исус Христос Пастироначелник наш из гроба васкресао и запечатао истину спасења човечанства.

У свакој пристојности и оданости према вашој светости, подносимо вам овај предлог на ваше благоусмотрене.

Препоручујемо Србију, Краља и себе и молитвама вашим с дубоким поштовањем имамо част бити

Ваше Светости покорни слуга,

архиепископ београдски и митрополит српски

Михаил

Његовој Светости Архиепископу Константинопоља — Новог Рима. Патријарху Василејском епископину Неофиту.

„Н. Д.“

Старо-српске књиге у горашкој цркви. ①

Описујући у „Шематизму херцеговачке митрополије за год. 1890.“ знамениту Херцегову задужбину, напоменуо сам, да се тада у истој цркви затекло 5 комада старинских, што писаних што штампаних књига, и уједно навео, да ћу згодном приликом отети забораву, и у потањем опису предати јавности све оно, што је у тијем књигама од опћег значаја. Пошто неће бити на одмет, да се објелодани садржај истијех књига, чиме се такође доприноси по ђекоје зрнце равнвијетљењу наше народне, и мучне и тужне и славне прошлости, то сам рад, да слиједећим ретцима откупим задану ријеч.

I.

Отачник манастира Ораховице на ријеци Лиму.

Формат је ове књиге средња осмина. Листови су дугачки по 21, а широки по 15¹/₂ цм. Књига је повезана и стављена у јаке, дрвене, кожом обложене корице, са утиснутијем шарама; повез је чврст и доста укусан. Хартија је јака, глатка, сјајна и фина, а сваки табак преложен на 8 листова. Ред табака означен је по црквеном начину словима, а ова су написана у средини доље, на сваком првом и пошљедњем листу дот. табака.

Књигу је у виду штампе писала добро увјежбана рука. Слова су средње величине (висока по 2—3 мм.) а редови, који теку цијелом страном, дугачки су 9¹/₂ цм. Наслови и почетна слова појединих одјељака, писани су црвеним, а сав други садржај (па и записи) црним мастилом, које се тако красно одржало, као да је књига недавно постала. Облик је слова чиста србуљска црквена ћирилица, а од такозваних типова босан. ћирилице,

нађе се тек по ђеђе једино слово „б“, дочим је иначе скоро свуд његов прави ћирилски лапидарни облик. Значајни су чести скраћени спојеви у тој књизи за слова „ст“, „тв“ и „тр“; њихов је облик истовјетан таковијем облицима у мљетачким издањима Божидара Вуковића.

Писац је у тексту употребљавао е, је и љ; ја (ниђе љ); ю (ниђе ж); 8 и оу; а скоро ниђе љ¹), већ свуда љ. Слово н писано је тако, да је пријечка вазда повучена управо са врха лијевог потеза, и једва мало у косо спуштена к десноме, тако, да би човјек често пута мислио, да је то п. На свакоме листу, ђе почима неки чланак или његов одјељак, означен је при врху, с краја, једном главном ријечи, дот. његов садржај. Но цијелу књигу није писала иста рука, пошто имаде на једном мјесту 4, а на другом 3 листа, ђе је писање много простије, а облик писања скоро средина међу штампом и рукописом.

Та књига сад није цијела; нема предњих, и неколико задњих табака, дочим је остатак прилично сачуван, осим неколико листова што су отпали и засебно стоје. Сприједа је нестало насловног листа и 1 и 2. табака, а од 3. табака нађено је 5 листова; даље су нађени сви табаци до укључиво 37., али од 12. таб. нестало је 1 листа, од 13. таб. 2 л., од 15. и 18. таб. 1. л.; од 21. таб., на коме при дну пише: „зде кист издрѣто“, имаде само први лист; од 22. таб. нема 6 л., од 27. таб. 4. л.; 29.—31. таб. сав је изгубљен; од 34. таб. нема 1 л., а иза 37. таб. имаде још 5 л. од непознатог, можда 38. таб. дочим је даљи садржај пропао, па тако

¹) Само сам на једном мјесту и то у 64. наслову садржаја нашао љ.

књига на жалосданас нема ни почетка ни свршетка.

Садржај је ове књиге врло богат и разноврсан, а у главноме су туј поуке мудријех стараца, и разне цртице из живота појединих древних узор-монаха, удешене за духовну окријепу искушеника и браће од чина, и за челичење њихова карактера, сталности и ревности, а све у преданости своје подвигу. Важност и занимљивост њеног садржаја нека покажу сачувани наслови, које овђе по реду приводим: 1.) „Слово аї. Еже тако подобаетъ вьсегда трезвитисѧ“. 2.) „Ѡ смѣреномудри слово. (ѧі).“ 3.) „Ѡ безловы слово зї“. 4.) „Ѡ любви. слово зї“. 5.) „Главизны ѡца макара и прочиѡх стїѡх“. 6.) „Главы слово іѧж посла авва моуѡин, къ аввѣ пианинѡ, и хранени тѣѡхъ избавляетсе ѡ моуѡи, и почиет идѣже съвѣщаетъ сѣкеты, нї вьпоустинны, или посреде чїкъ“. 7.) „Ѡ аввѣ макариі александрьскѣмь“. 8.) „Ѡ павлѣ прѣпростѣм и ѡ оученицѣ іего“. 9.) „Ѡ оумрьшои дѣнци“. 10.) „Ѡ покааны епѣопа нѣккоего слово“. 11.) „Ѡ стѣмь Ѣвагриі иноцѣк“. 12.) „Ѡ авва макариі Егѡптѣнинѣк“. 13.) „Ѡ авва макариі политицѣ иже іѧ гражданинѣк, или цѣогражданинѣк“. 14.) „Ѡ авва Івана колова“. 15.) „Ѡ расѣждени подобно прѣвомѡ“. 16.) „Ѡ авва паладїн“. 17.) „Ѡ аввѣ анастасї“. 18.) „Ѡ исповѣдавшимсе къвразѡ га нїше ѧ ѡ ѡ“. 20.) „Прѣподѣвнаго ѡца нїшего Стефана Ѡвенскаго заповѣды оѡрекшиѡсе мира и ѡже вьмирѣк“. 21.) „їванна карпатина“. 22.) „Главизни ѡ мѡтѣе прѣподобниѡх и вѣносениѡх ѡцѣ нїиѡхъ“. 23.) „Ѡ пророчества Ѣзекилева“. 24.) „Ѡтѡго іванна златѡстаго о наказаниі сїренникѡмь“. (прегледна бїльешка црѣвеним: „ѡ попѣк“) 25.) „Ѡ пророчества Ѣзекилева“. 26.) „Ѡ пророчества іеремїна гла іїз“. 27.) „Ѡтѡго нїла“. 28.) „Ѡ житїа стѡго андрѣа средиваго ѡчрѣнци сребролюбивѣмь“. 29.) „Повѣсть ѡца Ѣвлогїа“. 30.) „Ѡ ѡци елїсен“. 31.) „Ѡ старци некоїем вѣсѣдоуѡцимь скаї-

галы“. 32.) „Ѡ Ѣпѣк Андрѣки“. 33.) „Ѡ иноѣкины еиже тѣло сьгорѣ вьцрѣкѣмь“. 34.) „Ѡ погрѣвени нѣккоїей именем вьлендина“. 35.) „Ѡ иноѣкины вѣсноуѡциѡн“. 36.) „Ѡ прѣзвитере крѣтившим оуѡрше отроче“. 37.) „Ѡ моуѡи сьпїраѡцимь се сьвѣкси. ѣ. часи прѣжде сьмѡрти іѧс“. 38.) „Ѡ іванне сїе келесїевѣк, еже провидѣк Ѣпїфанїе“. 39.) „Тоѡжде дроуѡга повѣсть подобна прѣвомь“. 40.) „Ѡ женѣ ѡкрѣтѣннои вьостровѣ сь сїомь іеѧ“. 41.) „Ѡ женѣ погѣлїеннои ѡмоуѡжа іеѧ“. 42.) „Ѡ високодѡмь“. 43.) „Вьдѣкнїе сѣкло дьвно ѡ моуѡи когатомь иѡ многїе мѡтїнѣк твораше, и ѡблоудѡ непрѣсташе николиѡ“. 44.) „Ѡ оїцы герасиме емоуѡж лѣвь цоравота“. 45.) „Ѡ мныѣк бывшим вьгорѣ сїнаисѣи по том ѡдѣ и бї еврейнѣк“. 46.) Иже вьстїѡх ѡца нїшего івана златѡстаго, архїейѣпа константїна града, слово ѡ покааны, вьѧи ѡ“. 47.) „Ѡ прѣкѣсти женскон“. 48.) „Слово стѡго и прѣподобнаго ѡца нїшего иларїѡна ѡ ѡверьжены мира, иноѣкаго ради житїа“. 49.) „Начело дрѡго“. (ту је на 22. таб. наставак препїрања меѡу Жидовином и Хришѣанином, о разним установама Христове црѣве; жидовин напада а Хришѣанин брани; полемїка озбїльна, научна, достојавствена; свршетка нема, пошто нестало дот. листовѡ). 50.) На првом листу 23. таб. налази се 77.—100. правило у погледу хришѣанских дужности и владања; почетка нема. 51.) „Ѡ авва памѣк“. 52.) „Ѡ авва серафїонѣк“. 53.) „Ѡ смѣреномоудри“. 54.) „Ѡ авва высарїѡнѣк“. 55.) „Ѡ анастасї патриїк“. 56.) „Ѡ аввѣ іване колова“. 57.) „Ѡ двою краткоу ненавидѣцимь дроуѡ дроуѡга сѣвѣк“. 58.) „Написание ісїѡ вьверѣнство къхристіаном, идеже испок ѣдѡше вѡ нїшего іѧа ѡ сїа вѡ живаго соуѡцаго, и стїе и прѣчїтїе влѣдїе нїшеїе и прѣснодѣвы марїе“. 59.) „Вьпроси анастасїа сїнаискаго“. 60.) „Ѡ жене приїѣдшои исповѣдатисѧ“. 61.) „Ѡ ѡци пїноуѡфїн“. 62.) „Ѡ нѣккоем моуѡи именем сергїи, и старѣиши влоуднїцаї вѣї, потомже иноѣскы вьвразь

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

възъмь, и тако сїсе се“. 63.) „Ѡ трехъ жень
окрътєнныхъ въпропасты“. 64.) „Ѡ мнѣхѣхъ плѣ-
ниєныхъ въаафрїкыно“. 65.) „Ѡтго василїа“. (Приче). 66.) „Житїє и жизнь прѣподѣвнїє
марїє егуптѣкыни“. 67.) Иже въстѣхъ вїда
нїшего великаго аданасїа патрїарха александрѣскаго
слово вглавлїєно къзаповѣдѣмъ вїжїмъ всѣмъ
ѡвръгшїмсе мира, и хотєщїмъ спїтїсе, влїи ѡ.“
67.) „Си же ѡ юностиа возраста постївша се
и грѣдости рѣда ѡриновенна.“ 69.) „Исповѣда-
нїє ѡчїское в житїи сєнофонта болїорїна и в
чєдєхѣхъ ієго“. 70.) „Житїє и жизнь прѣподѣв-
наго нїшего авва марка адїненскаго жившаго
въгорѣ драчєстѣкї, соуцїон вєвонъ полъ едївнїє
прѣмо єзыкѣ хєттєнскоу, влїи вчє“. (пєма га
цїєлог.) 71.) На листовїма непознатог
(можда 38) табака написана је повїєст,
која је на срединїи озго на свакоме листу
означєна изразомъ: „ѡнѣфрїа“, али ни она
нєма свршетка. — Ово је садржај тога
отачнїка; појєдїнїи вєћїи чланцїи їмаду
їош по ѣкоїи свој одїєљак.

У поглєду састава, правописа и је-
зика, што је у овој књїзи, нека послужє
овїи одломцїи, које преписуємъ вїєрно, са
истиїємъ порєткомъ, склопомъ и знаковїма,
како је у Отачнїку; и. пр. из поука старє-
чкїхъ, из слова ї. „Рє(ч)є старїцѣхъ нїколиже іє(ст)
чїкѣхъ дѣврѣ. Яцє и хѣрє(т) дѣврѣхъ вѣт. Яцє
нєскємєрєнїємъ припадїєтъ къѣѣ давѣєлїтєє вѣнѣ.
нїктѣже ієстъ влїгѣ тѣчїдѣ єднїнѣ вѣ. ∴ Рє(ч)є пѣккї,
їако ѡбїднїи колїєдѣ їнрїацѣ влїжнїагѣ, поїє-
сткоу їсѣѣ іє. нєвѣдїєїже їнєвѣднїнѣ, поїєсткоу,
їдїаїнокоу іє. ѡвїдїєїже їнлїхѣкї їстєзєє ї.
їнлїзїє прѣкѣлїаїє, ѡвсѣхъ їаїѣк, їако подїаколїємѣ
їєстѣвѣ іє ∴ Или из слова аї. „Повѣдїанамъ
старїцѣхъ стѣкѣ їаїє. їако кѣє вѣкѣрнїи єпїєкнѣ
сїнѣкїє їмєнѣкѣмъ, фїлософїи доконца извчєнѣ.
И припѣдѣ вѣкѣрнїю, ѡвртѣтїамъ фїлософїа
нѣккоїєї, єваггїа їмєнємъ, пѣдокна ємѣ вѣдчєнѣ
вѣжнїа и гостѣ приєна, єлїаїжъ кѣрою. єгожъ
єпїєкнѣ сїнѣкїє прѣкѣлїєтъ ѡїдолєкагѣ нєїсєѣка
хѣтѣкшїє лѣвє рѣдѣ дрѣвнїкїє єжї їмѣкшїє кнѣкшїє.

ѡнїже нєхѣдѣкшїє нїдѣмалѣ прїєтїи їлїє слѣшїатї
пѣдчєнїє іє, ѡвчєжъ яцїє їсѣпрѣтивлїашїє ємѣ
фїлосѡф. нѣ нєпрєстѣюшїє єпїєкнѣ навсѣкѣ днїѣ
пѣвчїє їтѣкшїє єго їмїє. (Ово „їмїє“ = молє —
їєстѣ є онако, као и у Хєрцєгєвомъ натпису;
їєданъ доказъ ѣгоєвє старїнє.) їако давѣкѣрїєтъ
вѣга нїшего їѣѣ, їнрїїтїє оѣвѣднїє іє. —
Судєћїи по євєму овомє, їєстѣ є кнїга
врлѣ старѣ, али како є на жалѣстъ нєстѣло
їєзїнїхъ прѣвїхъ и пошлїєднїхъ листовѣ, то
сє тѣчно нє можє да знѣ, кадъ є писѣна
и коју є писѣо. На стручнѣацїма є и
фїлолѣзїма, да одрєдє, коїої кнїжєвнѣої
пєрїодїи припадѣ оваї проїзвѣд, радї чєга
управѣ и їзносїмъ вїєранъ прєписъ дѣтїчнѣо
мїєстѣ. Али, пошто є прєма їєднѣої свїє-
дѣцѣ, коїу ѣу кашнїє прївєстї, мѣнѣстїр
Орахѣвїца постѣо 7183. (1675.) жртѣвомъ
плѣмєна, то ова кнїга нїє постѣла кашнїє
од їєтє годїнє, вєћъ їамѣчно мнѣо рѣнїє.

На поїєдїнїи листовїма їєтє кнїгє
нѣлазїи сє нєколїко записѣ; на прємѣдѣ тї
записї нїєсѣу од особїтє какѣ врїєднѣо-
стї, їа їхъ їпѣкъ їавнѣстї прєдѣїємъ. Јєднї
сѣу писѣнїи у вїду штѣмпє, а другї по-
лѣрукопїєнѣо. Онє прѣвє као да є писѣла
їєстѣ рѣка, коїа и Отачнїк, дѣчїмъ сѣу другї
записї дїєла рѣзнїхъ лїцѣ. У рукопїєнїи
записїма їмаду слова б, в, д, ж, и, к,
облїкє таковѣанє бѣсѣн. Урїлїцє, а у
онїма у вїду штѣмпє нє. Фстї записї
слїєдєє овако: 1.) на 7. листу 11. таб., на
комє є сѣмо у 5 рєдѣка нѣстѣвѣкъ поуке
апѣстѣла Јѣковѣ о молїтѣвї, коїа є за-
пѣчѣта на 5 листу, а остѣтѣкъ чїєтъ, стѣїї
на прѣднѣої стрѣнї полѣрукопїєнѣо, црнїмъ,
овако: „знѣтї сє како писѣо їѣво кѣсѣрїѣѣ (бї-
їашїє попъ, дїєдъ сѣдѣшнїєгѣ гѣраждѣ. свєшѣт.)
на 1806. годѣ мєсѣца апрїлїа дєсѣтї дєнѣѣ
како дѣвєдє анѣко сѣрѣвацѣѣ сѣдокнїѣ
їзъ вїлїнѣ“; на другѣої онѣтъ нє писѣної стрѣнї,
другѣ рѣка, црнѣо, старїїо блїкъ: „сѣвѣтї
цѣрѣѣѣ фѣока сѣдѣшїє на єднїнѣо мѣстѣ и
трї лѣта и

неокраста сеѣ ни нападе на неѣ никакав гад и мѣва ни прѣга ни мѣшина ни гѣсеница ни жакница“. 2) на првој страни 5 л. у 18. таб. полурукописно, црно: „дасе зна кадсе престаѣи поп никола изгоражда 1777.“ а савим доље „ѣфтић“. 3) на 4. л. 25. табака полурукописно црно: „знати се кадеки копна зима штѣ рождаства попкати кога аѣов (1772.)“; а на 8. л. истог табака са стране црним, врло стар полурукописни облик: „сна ени книга дасе зна цо дасме кладце“. 4.) На 7. л. 36. таб. са стране, десно, црвеним, у виду штампе: „сѣ писахомь ѣкоже ѣзкодѣ ѡвкрѣтохомь“ (тиче се опијех, који писаху Отачник). 5.) На трећем листу необиљеженог, сада пошљедњег, можда 38. табака, сачуван је срећом овај драгоцјени запис, који је црним а у виду штампе при дну прекрасно, премда једноставно, изведен, по коме се знаде, чија је ово књига и какав јој је наслов; запис гласи: „Син ѣчникъ монастира ѡраховицѣ на рѣцѣ лимѣ“. — На другој страни 5 листа 18. таб. насликана је истијем црним мастилом, а ваљда и истом руком, доста лијепа слика анђела, и то само у главнијем потезима; анђео је мила, младачког, али ипак озбиљног лика; у десници, која је привијена к средини прса, држи кратак мач, а лјевица у истој висини са стране обухвата повелику кругљу (земља?); лијево је крило тек започето, па не довршено; нешто је сметало писцу да посао доврши, па за то нема на тој страни а зарад слике никакова записа.

Књига је, као што рекох, прилично сачувана, али се познаје, да је много употребљавана, па још доста патила и од влаге и несавјесних руку. У Горанску је цркву доспјела јамачно послѣје погора манастиреког, кад су калуђери по разнијем странама тражили себи заклона.

Пошто сам тиме у опћим потезима описао исти споменик, то мислим да неће бити на одмет, да још нешто припоменем о самоме манастиру Ораховици.

Манастир је Ораховица стародавни храм божији; постао је можда и прије времена св. Саве, а његово биће протеже се све до год. 1675., кад је постао жртвом пламена. Учени наш историчар г. И. Руварац мисли, да се тај манастир спомиње већ у типѣку св. Саве за манастир Студеницу, према чијој је установи самодржавни господин српске земље, кад иде у Студеницу, да постави игумана, имао да поведе собом, осим једног тада у држави епископа рашког, још неколико игумана од оближњих манастира, а међу њима и игумана „светаго Георгиа оу Дѡкри“¹⁾, чиме је уједно показан велики значај и важност тога манастира. Исти тај манастир св. Георгија „ѡ мѣстѣ рекомѣмь Орѣховици ѡ Дѡкри“ спомиње и књига „Животи краљева и т. д.“ на стр. 138., ље се наводи, да је ту цркву обновио краљ Милутин.²⁾ Па и у исправи српског архиепископа Никодима, што је придодана св. Стефанском хрисовуљу краља Милутина, наводи се међу „богом-сабраним збором српским“, а у реду игумана, такође и „ораховнички Гавриѡ“, премда је могуће, да то можда није ова дабарека, већ нека друга Ораховица, пошто је стављена по реду међу македонске манастире Гостивар, Нагорицу и Скопље, а не међу рашке: Студеницу, Милешево, Сопот, Бањску и т. д.³⁾

Осим овијех књижевних свједочанства, имаду још два друга стварна споменика, који свједоче о бићу тога манастира. Прво је „печатъ св Георгиа манастирѡ Орѣ-

¹⁾ Годишњица II. стр. 250.

²⁾ Иста књига и страна.

³⁾ Светостефански хрисовуљ, издање босанске владе 1890. стр. 44. и 45.

ховица на лимѣ“, приказан у „Магазину“ за год. 1863. стр. 166.⁴⁾, а друго красни сребрени кивот, са дивно израђеним натписом: „† син кивотѣ манастира ораховице храмъ сѣго великомѣчника и побѣдоносца хѣа Георгіа, сѣтвори се вѣдны свѣосшѣнноиѣ патриархоу пекъскомѣ кѣрѣ навсею и митрополитѣ дѣврѣскомѣ кѣрѣ макарию и игѣменѣ лѣки сѣ кратіаиѣ вѣлѣ вѣтѣ, зрки.“ (од створења 7128. од Христа 1620.); тај кивот, који је приказан у „Гласнику зем. музеја“ од 1889. књ. IV. стр. 9. и 10., чува се у старој сарајевској цркви и цијелим својим бићем показује велику снагу и богатство тога манастира још и у ономе бурном и кобном XVII. вијеку. Кад се свему томе дода још и овај горашки „Отачник“, затим један запис на другој књизи горашке цркве, у коме се наводи пропаст манастира Ораховице, онда су овђе приведени сви податци, који говоре о томе знаменитоме манастиру, а мени су до данас познати, премда је могуће, да у другим описима имаде још који податак, за којег ја не знам, па усљед тога, поред све најбоље воље, ова моја цртица неће можда бити потпуни исказ познатијех споменика исте старине.

А сад још нешто мјестописа о томе манастиру. Приведени податци показују, да је манастир Ораховица лежао на ријеци Лиму, а у предјелу Дабру, дакле у крају, ђе су манастири Милешево, Тројица, Бања и Добрун, а то је на десњем Лиму. Размишљајући о тој ствари, ја сам неко вријеме држао, да је тај манастир био у селу Ораховици, у Вишеградском котару, што

(према аустр. генералштабној карти) лежи нешто у страну на лијевој обали Дрине, а сниже ушћа Лима у ту ријеку; али, пошто то мјесто не одговара изразу „на рѣцѣ лимѣ“, то сам наставио даље истраживање, и срећом пролетос сазнао, за право мјесто ђе су рушевине тога манастира. Према казивању поузданих лица, то је мјесто на једном лијепом обисоком заравањку, таман на ставцима Лима и Дрине, у лијевом лимеском углу, дакле у чајничком котару, а Закаској парохији (цркве чајничке), у којој је и град Самобор. Мјесто то зове се и данас Ораховица, али не знам дали је тамо и село и како се оно зове; тек је доста то, да тамошњи народ исто мјесто тако назива и знаде, да је туј некад био манастир, чије се рушевине и данас познају, па сад више не може бити сумње о томе, да ли су то развалине манастира Ораховице. Толико сам сазнао о томе, премда самог тог мјеста посјетно нијесам, али ћу то можда којом пригодом и учинити, неби ли још штогод сазнао о томе знаменитом манастиру и тако кашње предао јавности потањи опис његов.

Овоме је уједно показано, да остатке манастира Ораховице ваља прибројити међу старине херцеговачко-захумске спархије, и у шематизму провести нужну допуну, — а још је показано и то, да је предјео „Дабар“ бар у црквеном смислу, захватао крајеве од Лима уз Дрину, дакле свакако данашњи чајнички, дио рогањичког, па можда и фочанског котара.

20. VII. 1892.

⁴⁾ Годишњица II. стр. 250.

Свечаност при освећењу звона

парохије Црвице, протопрезвитерата сребреничкога, на Пештовдан 1892. год.

Прије него што ћу прећи према наслову на саму ствар, вриједно је и важно, да рекнем коју, у колико сам могао сазнати, о овој пуној некушења старој цркви у Црвици.

Према томе пречасног г. уредника умољавам, да би изволно доставити у вриједни лист „Б.-Х. Источник“.

Ово сазнање није се могло прибавити ни из каквих писмених података или из каквих натписа, него по достављеном причању, памтљивога и разумнога пароха црвичкога, старог оца Васе.

На овом истом мјесту постајала је и прије 1800. године црква. Колике величине и какве грађе не зна се.

Између 1813. и 1816. године, кад су се скоро највеће буне дизале између Срба с ону и Турцима с ову страну Дрине и усташке чете кретариле, онда је и она пређашња порушена, и ова садања, за невољу подигнута.

У то вријеме из Србије, усташке чете вође Кара-Марко, прелазило је овамо у Осат и долазило до Прибићевца 1 сат даљине од Сребренице. Причају за њега, да је родом из села Црвице и да је мали прешао с опем тамо.

У Сребреници је тада био Аџибег Рустанбеговић и с овим је Кара-Марко највише ратовао.

Ушљед ових њихових честих, а по народ тешких чаркања остало је на хиљаде пустих огњишта, па и црква не оста на миру. Народ сав из овога краја (Осата) особито што је ближе Дрини пребјеже у Србију. Но не оста тамо дуго, опет се врати на своја стара огњишта и поред свију невоља, стаде по ново кућити. Али не заустави се само на томе. У пркос свима патњама и угњетавањима а одан вјери, цркви и народности својој ријешни на род, да гради опет себи цркву — молитвени дом.

У исто вријеме не имадоше црквама ни парохије: Факовићи, Височник, Жлијебац и Карина; и ове парохије с црквама на раван начин трпиле су горку судбину с црвичком.

Виђенији и одважнији парохијани од свију ових парохија као и Црвице оду с молбом Аџибегу те израде, да могу градити себи црквице, али само дрвене и ниске. Но нису ни једни без глобе прошли, јер их је уцјенио, да морају сва парохије дати по 1 кесу новаца, а то је било по 500 гроша, па градиле не градиле себи цркве.

Овај су уцјен радо жртвовали и положили и на посао устали те цркве поградили све од сама дрвета, просте, ниске и у димензијама малене, с којим ипак задовољили се Богу благодарити. —

Од ових поменутих парохија, само је парохија Карина изостала да није цркву начинила, и ако је платила, него и сад стоје рушевине од неке старе цркве. —

Височничка стара црква срушена је приликом грађења нове зидане цркве на истом мјесту год. 1886.

Факовићка и Жљебачка остале су не дирнуте и сасвим просте и изнутра и споља.

Она прва замијењена је новом лијепом и богато снабђевеном црквом, а црвичка је од ових старих нешто пространија.

Ове су цркве и покрају трпиле, у почетку окупације наше отаџбине, тако да су епитрахили и кадијонице налажене по туреким кућама. —

Све су ове цркве подигнуте биле на врло угледним хумкама према Србији. —

Овој црвичкој цркви био је први свештеник неки поп Митар, па онда поп Андрија оба из Крњића. За овим је био неки поп Мато, којег су називали и протом, но да ли је имао право тако звати се, и какве према томе звању власти, не зна се. Овога наслиједи поп Симо, рођак садањем пароху Васи Јовичићу.

Ова црвичка црква, како напријед рекох, од својих савременица је нешто пространија. Временом су је парохијани кречили с поља и изнутра; снабђевали су је утварима, књигама, одјељанијама и другим потребама, а највише од када епну слобода прејасним хабебуршким домом у овим земљама. —

Црква заузима врло диван положај на једном са свију страна отвореном брежуљку, и у порту је ограђена. Од цркве се већим дијелом може посматрати Србија с њеним селима и варошица „Бајина Башта“.

Парохија ове цркве броји највише од 45 до 50 кућа и већим дјелом су домови имућни и задружни.

Али, и ако је мањина парохије ипак благочестиви парохијани наумише с великим одушевљењем не жалећи новчаних жртава наба-

вити једно звоно приличне нето тежине од 225 килгр. што у име Бога у дјело и приведоше. Подигнувши уз цркву од дрвета звонару и на исту звоно, тим су показали *заставу* данашње хабсбуршким домом подијељене слободе, ереће и благостања, а стара је црква свједок кобних времена, кад претци њихови роњски и у страху живише, али је уједно свједок и да су је — и ако су сваким часом смрт изгледали — љубили и вољели, да су у њој за онда утјеху и радост на боља времена добивали.

Добивши звоно, освећење његово одредише у споразуму с Преч. г. протом Алексом Поповићем из Сребренице, да буде на Петровдан. У тај мах су и позвали г. проту да изволи доћи и звоно освештати.

Дотични одбор објавио је околним парохијама и позвао, да би што више народа дошло на ову свечаност. —

Пречасни г. прото, оставивши у заступству код своје цркве пароха крњичког Ристу Блажића дошао је на преноћење пароху црвичком. Сутрадан, т. ј. на Петровдан дођу цркви, која је далеко четврт сата од куће. Све је приређено било, што је требало односно литургије и освећења звона. —

У 7 сати изјутра отпочета је јутрења. По јутрењи предузе г. прото освећење звона у присуству много сабранога и парохијалнога и других парохија народа зато, да би при литургији као освећено могло служити.

На велико удивљење, што се нигде није могло примјетити, кад је преч. г. прото кропио звоно „кашничког кодоу“ изнутра и с поља, многи од народа, највише женски спол, поврвље да ватају у стаклета, финцане, ђевзе, капљице са звона од „кашничког кодоу“, приписујући јој цјелебну моћ за лијечење очију и других болести. Против тога не могу ништа рећи него „кротког шна т.а“.

По освећењу звона пречасни прото предузео је проскомидију. Док је проскомидија обављена, дотле је и звоно народом дигнуто било на звонару и способно за рад постало.

Пречасни г. прото је први у име Бога, а на радост народа зазвонио, давши при томе народу кратку ал језгровиту поуку, да би обраћао пажњу на звук звона, те да би радије посјећавао храм Божији, да звуком звона објављује ра-

досне и жалосне случајеве и друге потребе и да звоно по црквеној историји значаја има.

Иза тога одмах је преч. госп. прото отпочео св. литургију, коју је сам достојанствено одслужио, а за пјевницама су пјевали парох црвички и Тришо Станојевић, кнез сребренички. Народ се све већма сабирао.

По свршетку службе сјело се за — приређени одбором — ручак. При ручку скоро никакве здравнице нису текле. При служби и ручку пуцала је црквена пранђија, коју је ђумрукђија из Скелана набавио и цркви поклатио. — Народа је било доста и врло је радостан и задовољан био, колико дотични парохијални народ не мање и сви гости, који су из сусједних парохија својој браћи на увеселење дошли.

Било је нешто и из Србије народа, али да му је тачно и раније објављено, да ће овај дан бити, било би га много више, пошто је ту близу и редовна скела, јер, и србијанцима је мило кад су чули звук звона на том мјесту.

Игром и пјесмом омладина се забављала и веселила а кавзи и инату није мјеста било.

Примјетити се може само то. Да су одредили били који други дан, а не тај за светковину, јер ни један свештеник не смије оставити цркве своје без службе, а има и велики зборов код цркве. Многи би хтјео доћи, да види каква је то свечаност и поредак, а не може, те му је жао, с једне, а с друге стране, што је мање народа, мањи је и приход цркви у име звона био.

И старо и младо од милине и радости на измјенце су једно за другим звонили звоном, као да би хтјели ту радост и својим старим објавити:

Пуни бједа, искушења,
Прађедови славни;
Пробуд'те се, прените се,
Из гробова давни'! —

Сад су мирни тирјанини,
Што су крви пили;
Сад видите, сад је доба,
Сада Србин живи! —

Нема више робовања,
Већ је доба златно;
Хабсбуршким је царским домом
Потомцима дато! —

Звуди звона тјешпиће вас,
Почивајте мирно;
Вјеков'ма ће свједочити,
Да ј' потомство живо!

А ми ћемо непрестано,
За то Бога хвалит',
За слободу, благостање,
Цару благодарит'!

Бог да живи Франц Јосифа,
Мила господара;
Што је српству подјелио,
Слободу и права!

Са узбуђењем посматрајући при овој светковини веселост народну, а особито омладине, и нехотице оте ми се ова прва пјесмица, сиротна, те је ставих на хартију.

Само још ово. Ето шака људи, скупише лијепу своју од 450 фор., те звоно себи додавише. Дај Боже да и у будуће у напријед иду што се клоњи напретку и срећи.

Живили Срби Црвичани!!

У *Факовићима*, на 1. јула 1892. год.

Т С П.
парох *факовићи*.

Све је најбоље како Бог хоће. С

(Народна приповјетка)

Онога лијепога старога земана бијаше ти све боље и друкчије него што је данас. Људи су били поштенији, бољи и побожнији; нијесу знали за пријевару и којекакве алчаклуке, а данас је човјек и ђавола прстигао. Ако коме проговориш што ради овако, он ти одбије на шалу: „Ајде Бога ти, гледај посла, Бог се свецима давно подмирио“. Па баш тако је некако, ако се Бог и није свецима подмирио, људи су се наопако окренули, па се и не памти да се ко овога времена посветио, а прије су свеци и по земљи ходали. Како људи раде, онако им Бог и даје; с тога данас и није ништа берићетли као прије. Данас се ради како се коме свиди, а не како Бог хоће.

Оно је остала једна прича од старијех људи како су свеци по земљи ходали и свијет кушали и поучавали. Ће би год дошли, питали би шта ко жели, па би то и давали Божјом помоћи. У једној земљи за неки вакаат мало засуши, а свијет поче викати: „е да је сад кише!“ Свеци то учинише свијету по вољи и паде киша. Кад се

људима чињаше да је кише доста, они почну говорити: „вала да је сад лијепа времена, баш би добро било“, па им и то свеци учинише. Тако су им свеци све по вољи угађали кад год шћедоше кише, кад ли сунца. А кад дође вакаат, те поче воће и жито приспијевати а оно све горко, окуси шљиву — горка, окуси крушку — горка, скувај хљеб од кога му драго брашна, и он горак; ама све што је Бог на земљи рода дао од горчине се окусити не може. Људи се почеше чудити и каменити шта ће то бити, те је све огорчало. Онда им свеци рекоше: „Ето, вама је било све како сте ви шћели и мислили да ће бити најбоље, па видите шта би. Е тако је то кад бива по иксанском Ђеифу и памети. Како год ви сами од себе помислите да је ово или оно боље, то не може никад бити онако, као што Бог својом милости даје.“ Све што је од драгога Бога мудро је и добро“.

У *Власеницама*.

Забилежио:

Марко Р. Марковић,
учитељ.

О крстоношама. О

У селу Липљу код манастира Липља, сваке године на Вознесеније Христово, свештеник и народ из истог села, састану се код истог манастира прије божествене службе у порти цркве-

ној, те онда огласи свештеник народу, да ће се носити Литија кроз сво село Липље. Народ се онда поређа два и два, и сваки узме неки црквени барјак, неки иконе, неки крст, неки звонце, а

свештеник се обуче у свештеничко одјејаније и узме св. Евангелије. Напријед иде онај, што носи звонце и звони. За звонцем иде барјак, за барјаком крст, за крстом свештеник са св. Евангелијем, за свештеником иде народ и носи колико има црквних икона, а народ пјева ову пјесму:

Христос воскрес кретоноше;
Кретоноше кртак носе,
Кртак носе Бога моле,
Дај нам Боже овог љета,
Овог љета берикета,
Сваки гроздак чабар вина,
Сваки снопак улчек жита.
У сред љета тија вјетра,
Да нам Бог очува наш труд,
Што с' трудимо и радимо,
И од града и од мраза,

Господи Боже помилуј нас Господи Боже помилуј нас, Господи Боже помилуј нас, и онда сви викну велегласно: Амми.

Свештеник кад дође у сред села, очита једно воскресно св. Евангелије, па онда опет пође даље све два и два, и пјевају пјесму: Христос воскрес кретоноше и т. д. и кад дођу на други крај села, свештеник очита друго вакрено св. Евангелије. Опет свештеник са народом пође, и пјевају исту пјесму: Христос воскрес кретоноше итд. и кад дођу на други крај села, опет свештеник очита треће воскресно св. Евангелије, и онда народ, који се налази у тим кретоношама постави ту софру, па мало доручкују, сваки из своје торбе, коју је собом понио, пије, и мало се веселе, осим свештеника. Свештеник се ту мало одмори, док народ не доручкује; и не провесели се, па онда сви устану, и пођу даље својим путем, пјевајући своју пјесму: Христос воскрес кретоноше и т. д. Кад дођу на трећи крај истога села, и ту свештеник очита четврто воскресно св. Евангелије.

За тим пођу даље пјевајући: Христос воскрес кретоноше и т. д. и кад дођу на черврти крај истога села, ту свештеник опет очита пето воскресно св. Евангелије, и одатле онда иду цркви сви са прикупљеним народом од тог истога села, и сви пјевају: Христос воскрес кретоноше и т. д. Кад се дође цркви, онда сви униђу у црквену порту и стану у ред опи, који су носили иконе крст, и Евангелије, па онда сви то цјеливају, а тако исто и онај народ, који је дошао, да се Богу помоли. Цјеливајући даривају по неку крајцару, а тај новац што на то падне, даде се у црквену касу — Кад се све то сврши, онда свештеник започме божествену службу, па кад се сврши божествена служба, изађу на поље из цркве и порте црквене, те постави свако село засебну софру, и сваки што је од јела и пића донио, ту на софри постави; за тим зовну свештеника, да им благослови софру и кад свештеник то учини, онда сједне у врх софре, те мало једе, па онда другој, трећој, и т. д. софри. — Тада народ посједа, па мало једе, пије и весели се, кашње сваки устане иза своје софре, па једно друго доводи својој софри, и тако траје до мрака, како сваки својој кући на конак може доћи. — Овакове части и софре постављају се и сваки пут, кад год буде збор код цркве манастира Липља, и то буде у великом миру и поштовању, — Ове кретоноше у селу Липљу чине се зато, као нека завјетница истога села. — Свештеник Коста Душанић, укинуо је ове кретоноше има већ три године, зато, што он нема никаква прихода; мекао је од сваког, који буде у тим кретоношама по 30 нов., а народ није хтео дати, па зато су те кретоноше и укинуте.

У.ман. Липљу, на Вознесен. (Спасовдан) 1892

Јован Новаковић,
парох бистрички.

Завјетина.

Народни ерпски обичај. Саопштио *Ђорђе Поповић*, учитељ у манастиру Милешеву.

Пошто овај ерпски обичај не постоји нигде, него само у појединим крајевима Ђе Срби живе, ријеших се да га по могућности опишем, и цијењеном „Б.-Х. Источнику“ доставим, нека са истим — ако нађе за сходно — његове штоване читаоце упозна.

Ову народну светковину описаћу онако, како се у околини манастира Милешева прославља.

Прије свега треба ми напоменути, да свако село има одређени дан за ту светковину. У очи завјетине све кућне старјешине, из онога села у коме је сутра завјетина, скупе се на једно

мјесто, које се зове „Збориште“. Ово се мјесто обично у сред села налази. На збориште дође дотични свештеник, и он држи бденија и спомње имена домаћина.

Сутра дан поране сви домаћини, са одраслијим мушкарцима, дођу у манастир да приме биљеге.*)

Кад се сви код манастира пекупе, онда домаћини, које њихово село држи да су најпоштеднији и најпаветнији, улазе у цркву, па дијеле по правци млађијем биљеге. Кад их подијеле, онда младеж све два и два чапореда, изишав из цркве, обилази са свештеником три пута око цркве пјевајући: „Го-спо-о-о-ди по-о-о-милуј нас Господи.“

Овако пјевати, зове се: „господати“.

Пошто овако „господајући“ три пута око цркве обиђу, крену са свештеником у село, а старјешине остану код цркве, па нуде и чаше ракијом свакога, ко се ту десно, — па био он познат или непознат. Пошто свакога по два-три пут понуде, одлазе кућама, ђе их чекају гости: рођаци, кумови, пријатељи и знанци; ту се веселе два дана, а гости из даљине и по три дана остану.

Напријед сам рекао, да је одраслија младеж, још изјутра кренула са свештеником у село. Од све младежи, неки су на коњу а неки пјешнице. Пјешници зову се „јармови“, а цијело друштво зове се: „Крстоноше.“

Свештеник с крстоношама мора посјетити сваки тор и сваку њиву; у тору светити водицу а и на њиви молитве читати. Свраћају се и на гробље, ђе свештеник прочита читуље и прелијева гробове. Ту на гробљу за „упокој душа“ попривхвате се јелом и пићем, па крећу даље готово без престанка „господајући.“ — Уз господаше по кад-кад додају: „Крстоноше крета носе, уз крета се Богу моле, Госпо-о-о-ди помилуј нас Господи!“

*) Биљеге се зову: црквене заставе, крет, епитрахил, свјећњаци, требник, кадионица, иконе и т. д.

Пред вече истога дана, кућне старјешине кад виде, да ће крстоноше већ готово обићи село дођу са својим гостима на збориште; тамо дођу и жене, особито младе невјесте, па пошто свештеник свети водицу или масла, (ако се случајно деси још један свештеник) тек онда настаје право весеље: младеж свира, игра, пјева и пуца из пушака до мрклог мрака, а старији засјели са својим гостима па пију и разговарају се.

Пошто су се прилично повеселили а боље и напили — одлазе кућама. Чим кућама дођу засједну с гостима вечерати, а млађи по вечери почну на ново веселити се, пјевати и играти; старији пак сједе и разговарају се, док не превали по ноћи.

Сутра дан млађи су кућама већ рано на ногама, а домаћин са гостима по доцније устаје. Пошто се умију, Богу моле, пију чау и ракију — па доручкују. По доручку гости обично сједе и разговарају се, а по неки прилегне те спава готово до ручка. — Еле и овај дан разговарајући се и пијучкајући брзо прође.

Што се тиче здравица приликом завјетине, оне су посве сличне здравицама о слави, само се овом приликом уз остало додаје: „Сретна завјетина, сретна наша задужбина, сретне молитве код Бога пријатне, ако Бог да! Да нам Бог да тиху кишу и благу росу. Куд' крета ходила, туд' жита родила, а куда и не ходила и 'нуда жита родила, ако Бог да! — нашто присутни одговарају: Амин, Господи помилуј!“

Српски народ у овим крајевима поштује и цијени завјетину као год крено име, а у колико сам се собом увјерити могао, ни трошкови нису мањи него о креном имену.

Тодико о овом српском обичају.

Милешево, на Петрове покладе 1892.

Крсна слава.

Ову сам „Крену славу“ преписао из читуле Георгије Неимаровића кројача, која је писана штампаним словима 7. и 8. априла 1826. год. у Фочи. — Иста се читула налази данас у Бањојлуци код Јелке супруге Димитрије Неимаровића сина Георгијева.

Во славу и чест.

Во славу иже во Тројице славимому петиному Господу Богу и спасу нашему Иисусу Христу; во премногаја молби моленија пресвјатија, пречистија, преблагослвенија, славнија владичици нашеја Богородици и приснодјеви Марији во заступленије;

силују чеснаго и животворјашчаго креста, предста-
телство чесних небесних сил бесплотних Ми-
хаила и Гаврила, Урила и Рафаила и прочих
сил бесплотних.

Во славу и чест.

Чеснаго и славнога пророка и претечи кре-
ститеља Јоана и прочих свјатих пророк.

Во славу и чест.

Свјатих славних и всехвалних верховних
апостол Петра и Павла и прочих свјатих апостол.

Во славу и чест.

Свјатих тријех свјатителеј вселенски учите-
леј: Василија великаго, Глигорија богослова, Јоана
Златоуста.

Во славу и чест.

Свјатаго првомученика и архидјакона Сте-
фана и свјатаго архијереа и чидотворца Христова
Николаја скорог заступника.

Во славу и чест.

Свјатаго великомученика Георгија, Дими-
трија, Теодора и прочих свјатих мучеников.

Во славу и чест.

Свјатије тји (318) богоносние отаца наше
иже в Никеи, благодати свјатаго Духа собор со-
браше и утврдише и Арију безумнаго на сабору
низложише, и нам закон предадоше и ми право-
славни християни вјеровасмо.

Во славу и чест.

Свјати сербских просвјетителеј и настави-
телеј по сербској и по морској земљи: Цара Си-
меуна Саве, и Арсениа и вси свјати от вјека благоме
Богу угодише. На многаја љета.

Во славу и чест.

Ви братио здравствујте о Господје, мно-
гаја љета.

Јован Новаковић,
парох бистрички.

Опис бистричке парохије.

Бистричка парохија лежи на западној страни
од Бањелуке а граничи овим парохијама: са
истока Бањалучком и Кољанском, са запада: Пи-
скавичком; са сјевера: Лаггашком и планином
Козаром, а од југа парохијама: св. обитељи ман.
Гомионице и Кољанском.

Поменуа (Бистричка) парохија по раздје-
љењу политичке власти припада округу и ко-
тару бањалучком, а по раздјељењу духовне
власти припада Дабро-босанској епархији а про-
топрезвитерату Бањалучком.

А сад да назначим постање појединих села
и друго што се тих села тиче. — Иста се са-
стоји из 12 села, а то су:

Петрићевац (са Петра који јелетио на крили)¹⁾,
које има само једну православну кућу са 7 душа.

Дракулић (са „Драгог блата“), има 27 пра-
вославних кућа и 257 душа.

Горње и доње Мотише (због Мотише), са 20
православних кућа и 185 душа.

Шарговац носи своја име од шарених људи
т. ј. тако ти људи, који своје ријечи слабо обдр-
жавају и мало који да ће истину казати, те се

¹⁾ Види „Босанску Вилу“ од год. 1890. број 21 и 22
стр. 340. и 341. од Ристе Сировине.

за то прозвао Шарговац. Исто село има 3 пра-
вославне куће и 29 душа.

Рамићи, зову се због неког Турчина Раме,
а и сад се познаје мјесто, ће је некад турско
гробље било. Има православних 22 куће и 203
душе. — Кроз исто село пролази жељезничка
пруга у Приједор.

Пријаковици, зову се због пријатељства. Кажу,
да се ту неки оженио са својом пријатељицом
(рођаком). Има православних 23 куће и 238 душа.
Кроз средину тога села пролази жељезничка
пруга.

Драгочај. Приповједа се, да је у томе селу
украо неко вола *Драгоњу* и заклао га недалеко
код једног извора, које је за то добило име
Драгочај, и које је име цијело село задржало.
Има православних 28 кућа и 282 душе. У том
се селу налази један бријег по имену „Градина“,
на којем особито добро кестење расте.

Бистрица са Бранковцем. *Бистрица* носи
име од извора Бистрице, који ниже „Гаиловића“
извире а у „Врколозу“ утиче. Исто село дијели
се на 4 дијела: „Горња и доња Бистрица“, за-
тим „Бегића махала“ и „Магљани“. Од свију
најглавнија је „Горња Бистрица“, ће је некад
била православна црква, крај које су до скоро

чинита „житна масла“, која су пошље пренешена на *Бранковац*, ће су и остала а чине се сваке године први дан Духова. Свега има православних 92 куће и 961 душа.

Чокори, носи име од неког човјека, који није имао прста од једне руке, него је био чоласт, па се за то прозвало село „*Чокори*“. Има православних 15 кућа и 187 душа.

Мали Прњавор (са *Сарачицом*). Име му је постало од неког човјека, који је код неког газде служио и од њега пошље изашао, а кад би га људи запитали: „ће сад станујеш?“ одговорио би им: „Ево у овој кућици, ту сам оно мало иметка спрњаворио“. Има православних 12 кућа и 125 душа. — „*Сарачица*“ је један извор, који се ту у близини налази а добило је име од неког Турчина сарача, који га је очистио и камењем у неколико оградно. — Вода је из тог

извора, како у оној околици тако и у *Бањојлуди* и многим другим мјестима, врло чувена, а и сам је бањалучки Али-паша у шехер *Бањудуку* у мјешинама доносио и за пиће употребљавао. На *Сарачици* је до скоро пиво правито, које је било својина Јевте Маслеше, трговца и грађанина из *Бањелуке*.

Павловци (са неког Павла). Има правосл. 27 хућа и 179 душа.

Читлик (са турских читлука т. ј. добара, која су некад ту била). Има православних 8 кућа и 63 душе.

У свима оввијем селима је земља средња. Воће добро роди. А од жита највише кукуруз, зоб, јечам, раж и пшеница.

Јован Новаковић,
парох бистрички.

Рукоположени.

Јово Лазичић из *Лусића* (*Бањалучки* протопрезвитерат), приватни ученик православног богословског завода у *Рељеву*, рукоположен је за ђакона 9. маја 1892. у заводној цркви а за свештеника 14. јуна исте године у сарајевској старој цркви, и одређен је своје старом оцу *Ђурђу Лазичићу*, пароху у *Лусићима* за помоћника.

Симо Берић из *Медне* (*Варцар Вакуфекп* протопрезвитерат), ђакон и ученик IV. разреда богословског завода у *Рељеву*, рукоположен је

за свештеника 7. јуна 1892. у сарајевској старој цркви, и одређен је за помоћника своје старом ђеду *Сими Берићу*, пароху у *Медној*.

Јово Ђокић, свршени богословац богословског завода у *Рељеву* и учитељ српско православне школе у *Пазарићу*, родом из села *Биоче* (котара сарајевског), рукоположен је за ђакона 24. јуна 1892. а за свештеника 5. јула исте године у сарајевској старој цркви, и постављен је за пароха у вароши *Сарајеву*.

Произведени.

Ђорђе Петровић, свештеник и члан АЕ. М. конзисторије *Дабро-босанске*, произведен је за протопрезвитера дана 6. августа 1892. Његово Високопреосвештенство АЕ и Митрополит господин *Ђорђе Николајевић* благоизволио је издати декрет свештенику *Ђ. Петровићу* дана 7. августа 1892. год. број 1555 овог садржаја: „Као прави члан ове АЕ и М. Конзисторије, од више година, радили сте посао ваш на задовољство. У повјереној служби били сте истрајан и савјестан, а са стрпљењем уређивали сте и уређујете свештенички часопис „*Босанско-Херцеговачки Источник*“, користећи тиме свештенству ове *Архијерејезе*.

С погледом на то, с једне, а узимајући у обзир и ваше добро владање и ревновање за све оно, што је часно, лијепо и корисно, с друге стране: нашли смо се побуђени нашом *Архијерејском* благонаклоношћу признати вам то; чега ради на дан *Преображенија* Христовог — 6. августа т. г., при *Архијерејској* служби, у храму св. бесплотних сила, произвели смо вас у чин: протопрезвитера.

Одликосани тим вишим достојанством наше свете православне цркве, увјерени смо, да ћете, из захвалности, и на даље, свим могућим силама

радити на срећу и корист цркве, свештенства и српско-православног народа у овој Архидијезези, чинећи свагда оно што ће и вашим претпо-

стављеним властима угодно бити, и што ће вас и надаље, као ревна и примјерна свештеника, препоручивати моћи“ и т. д.

Премјештени.

Гедеон Марић игуман и парох сарајевски, премјештен је у манастир Озрен (маглајски протопрезвитерат) и постављен је за управитеља тога манастира.

Тимотије Витановића игуман манастира Озрена дигнут је са управе овог манастира и премјештен је у манастир Моштаницу и прибројат братству тога манастира као проигуман.

Разно.

Посвећење и инсталација Митрополита зворничко-тузланског. У недјељу 12. јула о. г. свешћено је рукоположен, посвећен и инсталиран архимандрит Никола Мандић за епископа и митрополита у Доњој Тузли. Чин посвећења извршили су: митрополит Дабро-босански Ђорђе Николајевић, митрополит Херцеговачко-захумски Серафим Перовић и епископ пакрачки Мирон Николић.

У идућој свесци донијећемо опширно о овој свечаности и све потанко изнијети поштованим читаоцима.

Народни добротвор. У Пожаревцу је 2. јула преминуо трговац *Илија Томић Србин Босанац*, а 3. и. м. сарањен уз велико учешће пожаревљана. Све своје имање оставио је на добротворне цијељи и то: 18.000 динара у злату, оставио је српској школи у Сарајеву; 500 дин. на сиротне ученике основних школа пожаревачких; 500 дин. на сиротне ученике основних школа у Вел. Градишци; 1000 дин. цркви Велико-Градиштанској; 5—600 дин. својим сродницима у Босни и пријатељима у Пожаревцу, и неколико хиљада динара, што се добије од продаје кукуруза, пожаревачкој општини за подизање основних школа. Слава му!

Прилози цркви и школи у Чајничу. Овдашњој српско-православној св. Богородичиној цркви даровали су прилоге слиједећа господа:

20. дец. пр. г. *Васо Хаџи Ристић* из Сарајева 3 фор.

28. дец. пр. г. *Савка рођ. Бесаровића* из Сарајева 12 фор.

6. јан. о. г. *Јованка Јовановића* из Д. Тузле 5 ф.

7. јан. о. г. *Ружа Пандића* из Д. Тузле 3 фор.

10. јан. о. г. *Ана Бумијевића* из Лијевна 6 фор.
10. фебр. о. г. *Висока земаљска Влада* за Босну и Херцеговину из Сарајева један велики чирак у вр. 100 фор.

26. фебр. о. г. *Живко Вуковић* из села Страна (кот. невесињског) 7. фор.

3. марта о. г. *Мара М. Савића* рођ. Крмановића из Сарајева један престирач за св. трапеу (индитаја) у вр. 60 фор.

8. марта о. г. *Анђа М. Давидовића* из Чајничке сребрене павте (појас) у вр. 6 фор.

14. апр. о. г. *Мара Лазара Поповића* из Бањелуке 10 фор.

17. апр. о. г. *Ристо Д. Билић* из Мостара 2 фор.

18. апр. о. г. *Синови Пера Хаџи Ристића* из Беча дароваше *једну стошину фор. фонду овд. срп. правосл. основне школе.*

3. маја о. г. *Ђорђе Ристићевић* тежак из котара фочанског даровао је цркви 2 комада „Парохиалника“ у повезу, штампана у Биограду 1890. — оба у вр. 8 фор.

Свима овим племенитим добротворима на њиховим лијепим прилозима изричем најтоплију благодарност уз уредну молитву пред троном пресв. Богородице: да се хиљаде оваки добротвори на понос цркви, школи и народу српском! Чајниче 1. јула 1892.

П. Комадановић,
свештеник.

Разријешен од дужности. *Јоаникије Марковић*, архимандрит (из Србије) и десетомјесечни пито-

мачки настојатељ у српско-правосланном богословском заводу у Рељеву, разрјешен је од ове дужности.

Фонд за српску школу. Српски патријарх г. Ђорђе Бранковић, бавио се прије неколико дана у Кулпину, у мјесту свога рођења; том је приликом дозвоа к себи представништво тамошње српске црквене општине, и изјавио им да је од народних фондова купио 30 ланаца земље у кулпинском атару и поклања то истој општини као фонд за српску школу. Слава му!

Повраћање дављеника. У пошљедној сједници француске медецинске академије саопштио је доктор Лаборд своја нова испитавања о начину, како се најбоље повраћају дављеници.

Доктор Лаборд прво је испричао један случај, који се десио у морском купатилу. На нормандијској обали једно дијете и један младић необазриво се удаље од обале; хватали су рибе крај неког острва, прилив их ухвати и они ишчезну у води; дјетињи отац, и ако је једва знао пливати, дотрчи, скочи у воду, изнесе тијело свог синчића, спусти га на пијесак, па онда опет скочи у море и пође му за руком, да изнесе и младића, па га спусти крај свог дјетета. Оба су дављеника лежали готово мртви на пијеску; потраже једна кола, напуне их сламом, па на њима пренесу дављенике у село.

Тада пошљу по љекара; двојица стигоше, један је био љекар на морском броду, други је био у једној париској болници. Њиховим старањем, поред доста великог времена, које је протекло, дијете се поврати у живот, али младић није давао никаква знака о животу, и они га огласе за мртва! Једна особа, коју су послали, да тражи помоћ, нађе доктора Лаборда, који је недалеко одатле пецао рибу. Славни се љекар одмах крене имало је једно двадесет и пет минута хода. Кад је ушао у кућу сретне се са својим колегама, који му објасне, да је дијете спасено, али да је за младића сувише доцкан; он је умро! Доктор Лаборд приђе лешу, види да су крајеви хладни, никаква покрета у срцу, никаква трага од дисања; али кад је подигао дављенику трепавицу, учини му се, да је опазио како се зеница мало скупила, и он онда покуша скрајна ерства. Пошто вјештачко дисање није ништа помогло, он покуша физиолошко ерство, које је већ с успјехом употребио у својим опитима. Ухвати коријен дављениковог језика, брзо га тргне напријед, па повла-

чењем ушне се, да изазове тако осјетљиве рефлексе органа за дисање.

Посље неколико минута опази се, да се мртвац повраћа у живот. Тада јако трење, облози из кључале воде, дуга пажња мало по мало поврате несретног младића. Више од четири часа прошло је од дављења па до повраћаја.

Други примјер. — Неку госпођу у купању ухвати несвијест и она потоне; притрче јој у помоћ, изнесу на обалу, али је била потпуно без свијести. Доктор Лаборд, кога су звали, дође посље неколико минута, употрејеби тада свој нарочити начин, дисање се поврати, болесница је спасена, топли облози допуне лијечење.

Доктор Лаборд нарочито удари гласом на добре резултате, које доноси врела вода, да се поврате угушеници, пошто се произведу први дисајни покрети.

Врела вода употребљује се у трењу дуж удова, и у облозима на прсима. Та вода, вели он, треба да буде врло, врло врела, готово кључала, чак не треба се бојати, што ће по прсима опарити болесника; то је најпростији начин, да се брзо изазове крвно кретање, и да се обезбједи резултат, који је добио.

У ово вријеме, кад се свијет највише купа и води у чамцу, када се несрећа највише дешава, може бити од користи, да се у главном изнесе, шта ваља радити, да се поврати дављеник, који се чини да је мртав.

Добра воља није довољна.

Ево у главном шта ваља радити: Очистити дављенику уста и нос, извући језик напријед, замијенити му мокро одјело каквим сувим и топлим покривачем, снажно трти удове од крајева ка срцу, повратити кожи топлоту угријаним цигљама, врућијем пијеском, или што је практичније, што смо горе видјели, облозима из вреле воде, а уза све то, употрејебити Силвестеров начин.

Тај се начин састоји у томе, да се механички утјера у дављеникова плућа, ваздух помоћу ових обичних покрета: тијело се положи на леђа, рамена су издигнута мало каквом савјеном хаћином, ноге држи неки помоћник; довољно је издићи обје руке дављенику с обје стране главе, па их тако држати двије секунде, тај покрет подиже ребра и производи удисај; за тим се спуште руке, па се опет за двије секунде притисну уз ребра грудма, што производи брзо

издисање; ти се покрети постојано врше, као по неком ритму, једно петнајест пута у минути.

Љекари ће извјесно покушати, да уз то употребе и нову методу доктора Лаборда, који ће механичком дјејству допринијети своје живчано дјејство, те ће изгледи на успјех бити много већи. Тај успјех много зависи од љекаровог постојанства.

Љекар пред дављеником треба да покаже савршено постојанство и стрпљење, не треба ако се за неколико часова не постигне резултат, да очајава, једном ријечи, вели доктор Лаборд, треба да се бори против смрти, као што се у обично вријеме бори против болести. „Г. Ц.“

Колико има јевреја на свијету. По најновијим статистичким податцима на цијелој земљи има свега 6,300.000 Јевреја. У Јевропи налази се 5,400.000 Јевреја, од којих у Немачкој живе 562.000, у Аустро-Угарској 1,644.000, Италији 40.000, Холандској 82.000, Румунији 260.000, Русији 2,552.000, у Турекој 105.000, Белгији 3.000, Швајцарској 7.000, Бугарској 10.000, Данској 4.000, Шпанији 1.900, на Гибралтару 1.500, у Грчкој 3.000, у Србији 3.500, у Шведској 3.000.

У Азији живи свега 300.000 Јевреја. У Африци: 350.000, у Америци 250.000, у Аустралији 12.000.

По истим податцима види се да Русија има 110 милиона становника, Немачка 49, Аустро-Угарска 42, Француска 37, Енглеска 38 и Италија 31 милион душа.

Славном српско-православном уредништву „Босанско-Херцеговачког Источника“ у Сарајеву. Потписана црквено-школека општина, учтиво моли то славно уредништво, да би благоизвољело у својем цијењеном листу штампати зву сажалницу.

Предеједника наше српске црквено-школеке општине, свештеника Ристу Поповића у мјесту врлог добротвора сиромашне школекс младежи, снашла је тешка туга. Дне 3. јуна ове године изгубио је јединца сина од 7 година, најмилију и једину наду своју. Грозни случај хтједе, те је мило дијете у часу, кад му је мајка послом отишла у собу, устало од укине иза трпезе из предсобља, изишло у башчу, те у игрању код закопаног подрума затрпано земљом, која се под његовим ногама отиснула с њим заједно, те тако тужним родитељима ударац задало.

Драгог, малог покојника оплакује уз ту-гујуће родитеље сав српско-православни народ ове општине, те је још једно што му можемо учинити, молити од Господа, да прими његову душуцу међу своје свете анђелчиће. Лахка му земљица!

Уцвијељеним пак родитељима и јединој му сестри дао Свемогући благу утјеху њиховом оја-ђеном, рањеном срцу!

У *Кравици*, дне 3. јула 1892.

У име српско-правосл. црквено-школ. општине:

Члан одбора:

Дјеловођа општине:

Васо Ерић.

Васо Петковић.

Како се живи за вријеме колере. Лијечници у првом реду препоручују разкуживање (десинфекцију) руку и то одмах, чим се прочује, да се гдје колера појавила. Као најбоље средство за разкуживање препоручује се *карболна киселина*. Она се добија у свима љекарнама и дрогеријама, а пошто је имаде у разним ступњевима јакости, нека се тражи *чештоштина* разтопина карболне киселине. Ова се растопина више не-проређује и употребљује за прање руку. Употребљују је не само особе, које имаду посла с болесницим, већ и оне, које не долазе с њима у дотицај, јер се на рукама највише хватају сумњиве твари, којих не смијемо к устима ни принијети. Чисте руке главна су ствар.

Који дворе болеснике, морају своју опрезност још да увећају и споменутом карболном разтопином прати чешће и лице, нарочито уснице и нос, а мушки и браду. Будући се пако многи плаше карбола ради његовог мириса, може се употребити у мјесто њега и *сублимаци*. Ваља га узети у разтопини од 1: 4000 т. ј. као 0.4 по-стотну текућину. Ово средство у толико је боље од карбола, што нема никакова мириса, али је опет горе од карбола по том, што има нузгредних пошљедица те се не може толико пута на дан употребити.

Ко ће да буде јако опрезан, нека себи набави у љекарни и воду за испирање уста и то 0.05 постотну разтопину сублимата. Тиме нека кадкад испере уста, на која се уноси у тијело колера-бацилуе.

Лијечнички напутак препоручује на даље *искључиву употребу куване воде*. То је многим управо немогуће провести, јер вода, која се угреје на 100 ступ. Ц. не само да изгуби своју свје-жост и угљичну киселину, већ се може пити

опет једино, ако се охлади на леду. Ко дакле тога не може код куће имати, томе се препоручује да пије у мјесто куване воде праву *наравну минералну воду*, нипошто пако сифоне или умјетно начињене минералне воде, јер се те праве већ инфицираном водом и у таквим посудима. Међу паравне минералне воде, које се могу употребити спадају међутим само киселице, као што су: Гисхилер, рогатачка, јамничка, радгоњека, апатовачка киселица, а нипошто алкаличке воде.

Употреба филтриране воде не може се препоручити, јер не пружа никакове сигурности. За прање посуда препоручује се такођер врућа вода.

Вино и пиво могу се пити ладно, наравно из чистих чаша. Ипак ваља бити на опрезу, да се не пије превише ледено пиво, јер се тиме, код многих појављују желудчани катар и сметање варења.

Краставци и сирово воће могу у доба колере постати погибелни. Краставци су тешко пробављиви, а воће је често пута овлажено инфицираном водом и његова површина покрита бактеријама. Овде ваља правило: Воће (и кромпир, зелен и млијеко) нека се никад не једе сирово или ладно, већ вазда укувано и топло.

И новија искуства потврђују старо мњење да страх често пута поспешује појав колере, јер убија апетит и одпорност организма, те тако индиректно изазива сметања у варењу, а тиме увећава и диспозицију за колеру. С тога не треба духом клонуте, сваки нека иде на свој посао, нека се строго држи прописа и нека не пропусти код најмањег појава пролива или бола у желудцу позвати лијечника.

Као изврсно средство препоручује се и *солна киселина* (дакако разређена), коју може сваки купити у љекарни те иза сваког јела 8. до 10 капи узети у чистој води ($\frac{1}{4}$ чаше). Тиме се желудцу доноси довољно киселине, у којој угину комабацили прије, него ли доспједу у цријева, гдје колера највише хара.

Међу моментима, који су кадри сметати функцији желудца, напомиње лијечнички напутак и *раскладу и превелику употребу алкохолних пића*.

Што се разлада тиче, ваља их се особито чувати код наглих промјена температуре и у ноћи. Добро је, да се на трбуху и желудцу носи лак и топао омот. Такав омот бољи је од сваког огртача.

Преобилна употреба жестоких пића, дакле и вина изазива у желудцу неку врст акутног катара, тако звани „Katzenjammer“, желудац постаје тиме алкаличан, а ова реакција желудчаних сокова најзгодније је средство, да се *komtabacillus* развије и доспије у цријева.

Правило је дакле: Сваки нека пије по свом обичају, али нека не претјерује. Човјек у вријеме епидемија није само одговоран гледе своје особе, већ је одговоран за све. Ово схваћање опште дужности даје и особне енергије и диже моралну и физичну снагу.

На пошљетку нам се још свратити на некоја крива мњења. Многи мисле, да је корисно у собама, гдје се налазе болесници, предузети тако звана *разкужвајућа кадења*. То је бар код колере посве сувишно, јер данас знадемо поуздано, да се *куживо код колере никад нешири удисаним зраком*. Зрачење соба неподузима се с тога, јер би се тиме одстранили у зраку лебдећи заметци колере, већ с тога, јер се тиме болесник освјежује.

Одатле пак слиједи, да и *опишисе с болесником на колери није погибелно*, ако недодиремо дијелове тијела, који су изметинама замазани и ако се точно и строго држимо профилактичких средстава чишћења. На против не смије се у истој соби јести, гдје лежи болесник од колере, јер се храна на разни начин окужује.

Ко се ових прописа савесно и строго држи, може бити сигуран, да га неће колера лако захватити и да ће је свладати. „Н. В.“

Књижевне вијести.

Протојереја Петра Смирнова: Изложње хришћанске православне вјере. Дпо. I. Превео *Јован Петровић*, катихета и професор на краљ. вел. гимназији, реалци и учитељској школи у Загребу.

У Загребу 1892. Преводиочева наклада. Дионичка тискара. Има 147. страна. Цијена јој је 80 новч. Може се добити код књижаре дионичке тискаре и књижаре југословенске академије у

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Загребу. — Ова је књига с благословом Његове светости, господина Георгија Бранковића, патријарха српског од 29. јануара (10. фебруара) број М. 25. ex 1892. за школеку књигу проглашена.

Ова књига неопходно је потребна православног свештенику и топло је препоручујемо српско-православног свештенству у Босни и Херцеговини, да набави ово дјело чувеног богослова Смирнова, у коме је укратко изложено православно вјеровање са богословско-догматичке стране и истакнуте разлике неистинитог учења инославних вјероисповијести.

Извјештај о православног богословском заводу у Задру за школску годину 1891./92. Година XIV. Задар. Печатња Ивана Водицке 1892. Стр. 84. Садржај: Спољашњи положај Христове цркве за прва три вијека Хришћанства. — Пра-

вославни богословски завод. — Управитељ завода. — Наставничко особље. — Преглед предавања. — Библиотека. — Главније наредбе. — Љетопис. — Слушаоци Богословије. — Приправници Богословије. — Штатистички преглед. — Објава.

По штатистичком прегледу за школеку годину 1891.—92. било је слушалаца Богословије уписаних 27 и то: редовних 17, ванредних 10; са испитом зрелости 11, без испита зрелости 16. Од ових 27 било је у сјеменишту 15, ван сјеменишта 12; штатиста 19, о своме трошку 8. Издржаше испит 24, осташе не испитани 2, испунише 1. — По епархијама било их је из далматинске 11, Боко-которске 9 и из осталих 7. Приправника за Богословију било је при задарској гимназији 17 а при которској и дубровачкој 7. Свега слушалаца и приправника било је 51.

Читуља.

† Стево Васић-Солдатовић,

свештеник и помоћник кралушког пароха у Височком протопрезвитерату.

Послије дугог и тешког боловања од сушице, преселио се у вјечност 26. јуна 1892. у 10 сати прије подне.

Тјело покојниково опојано је у височкој православној цркви од четворице свештеника и сахрањено је сјутра дан послје подне у височко српско-правосл. гробље звано „Варошко гробље“, у присуству многобројног народа како из варошице Високог тако и из околних села и заступника и чиновника которске области.

У цркви говорио је слово овдашњи учитељ српско-православне школе г. Стево Поповић, у којем је описао живот покојников и истакнуо његове родољубиве врлине.

Покојник је рођен 1. јануара 1869. у селу Годуши у Кралушкој парохији, од оца Васе и матере Маре, који су и данас живи и у највећој сиротињи и старости оплакују своје чедо.

Почем је свештеник Димитрије Малешевић тетак Стевин, а није имао од срца порода нити

своје дјеце, то, кад одрасте Стево за школу, прими га к себи у кућу да га васпита и школује. По свршетку основне школе у Високом, речени свештеник пошаље га у Сарајево, гдје о његовом трошку доврши два разреда вел. гимназије, а по том буде примљен у српско-православни богословски завод у Рељеву. По свршетку богословије у 1891. години, његов старатељ свештеник Димитрије то једва дочека, те покојника ожени а његово Високопреосвештенско АЕ. и Митрополит господин Георгије Николајевић рукоположи га за ђакона 8. новембра 1891. а за свештеника 10. и. м. и год., и по молби одреди га за помоћника Димитрију Малешевићу пароху кралушком.

Као свештеник покојник вршио је дужност своју с највишом вољом вијерно и поштено на потпуно задовољство парохијана и свога старатеља. У сваком поштеном друштву био је услужан, искрен и са сваким пријатан.

Велики је то удар старатељу његовом старом свештенику Димитрији што изгуби овог младог помоћника и посинка свог.

Бог да му души прости и вјечна му памјаш

П. Н. П.